

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Kateřina Kolářová

Culpa in contrahendo

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Petr Šustek, Ph.D.

Katedra občanského práva

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 30. června 2015

Prohlašuji, že předloženou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně a že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny. Dále prohlašuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

.....

Autor diplomové práce

Obsah

1	Úvod	5
2	Historický vývoj předsmulvní odpovědnosti.....	8
2.1	Představení pojmu předsmulvní odpovědnost.....	8
2.2	Kořeny předsmulvní odpovědnosti v římském právu	9
2.3	První aplikace předsmulvní odpovědnosti.....	10
2.4	Zakotvení Culpa in contrahendo v právních řádech	11
3	Předsmulvní odpovědnost a její vývoj v českém právním systému	13
3.1	Historické souvislosti vnímání institutu	13
3.2	Aplikace předsmulvní odpovědnosti v mezích úpravy starého občanského zákoníku	14
3.2.1	Generální klauzule prevenční povinnosti	15
3.2.2	Generální klauzule náhrady škody.....	16
3.2.3	Odpovědnost za škodu	17
3.3	Aplikace předsmulvní odpovědnosti v mezích úpravy obchodního zákoníku	18
3.3.1	Neplatnost právního úkonu.....	19
3.3.2	Zásady poctivého obchodního styku	20
3.3.3	Zákaz zneužití poskytnutých informací.....	21
3.3.4	Informační povinnost.....	22
4	Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR k aplikaci předsmulvní odpovědnosti před rekonifikací	24
4.1	Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu při řešení otázky ukončení vyjednávání bez legitimního důvodu	24
4.1.1	Průlomové rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1166/ 2004	25
4.1.2	Navazující rozhodnutí	28
4.2	Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu k případům porušení informační povinnosti	30
4.3	Rozhodnutí Nejvyššího soudu k dalším otázkám nepoctivého jednání.....	35
5	Předsmulvní odpovědnost v občanském zákoníku.....	39
5.1	Vliv zahraniční úpravy na kodifikaci.....	39
5.2	Kodifikace předsmulvní odpovědnosti v občanském zákoníku	40
5.3	Principy poctivosti a dodržování sjednaných smluvních podmínek	40
5.4	Další východiska v občanském zákoníku.....	43
5.5	Jednotlivé skutkové podstaty předsmulvní odpovědnosti	46

5.5.1	Jednání o uzavření smlouvy bez úmyslu ji skutečně uzavřít.....	46
5.5.2	Nesplnění informační povinnosti.....	49
5.5.3	Neuzavření smlouvy, dospějí-li strany do takové fáze, že se uzavření smlouvy jeví jako pravděpodobné	52
5.5.4	Zneužití nebo prozrazení důvěrných informací	56
5.5.5	Způsobení neplatnosti právního jednání.....	58
6	Příklady využití předsmuvní odpovědnosti v praxi	60
6.1	Non Disclosure Agreement	60
6.2	Letter of Intent.....	61
7	Předsmuvní odpovědnost ve vybraných zahraničních úpravách	63
7.1	Německo a Culpa in contrahendo	63
7.2	Rakousko a Culpa in contrahendo	66
8	Závěr	69

1 Úvod

Rekodifikací občanského práva a účinností zák. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, se v českém právním prostředí poprvé objevila výslovná instituta předsmulvni odpovědnosti. Úprava jednání stran v předsmulvni fázi ovšem není pro české právo novinkou. Na základě předchozí úpravy občanského (zák. č. 40/1964 Sb.) a obchodního zákoníku (zák. č. 513/1991 Sb.) se institut v omezenější míře také rozvíjel.

Culpa in contrahendo je jedním z nejzajímavějších oblastí dnešního práva. Jedná se o institut relativně mladý, jelikož byl popsán významným německým právníkem, Rudolfem von Jheringem, teprve před stopadesáti lety. Přesto trvalo dlouho, než byla předsmulvni odpovědnost v evropských rádech vhodně zakotvena. Culpa in contrahendo nebyla původně zohledněna ani v německém nebo ve francouzském civilním právu. S cílem překonat nejistotu, která negativně ovlivňovala předsmulvni fázi uzavírání kontraktu, byla předsmulvni odpovědnost zakotvena v zásadách evropského smluvního práva UNIDROIT a následně po reformě závazkového práva i v německém BGB. A právě inspirací velkých evropských civilních kodexů se Culpa in contrahendo dostala do českého právního řádu.

Rudolf von Jhering vnímal Culpa in contrahendo na základě římského práva. A na příkladu kupní smlouvy dovedl, že ačkoliv smlouva není platná v důsledku lsti ohledně její kvality (prodávaná věc byla res extra commercium), bude mít aplikace žaloby stejnou povahu, jako by smlouva uzavřena byla. A dovedl, že smlouva vyvolává také „závazky jiného druhu“.¹ Sám Jhering ale později konstatuje, že

¹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; TICHÝ, L. *Sborník statí z diskusních fór o rekodifikaci občanského práva*. 3. díl, Praha: ASPI – Wolters Kluwerr, 2008, ISBN 978-80-7357-294-5. str. 172 v článku Castronovo C. *Předsmulvni odpovědnost* (dále citováno jako CASTRONOVO, C. *Předsmulvni odpovědnost*)

obecné římské právo zůstává daleko oproti současnému nazpátek, jelikož mu chybí „zdravého citu právního“.²

Přestože mezi sebou nemají potenciální smluvní partneři žádný závazkový vztah, dochází v předmluvní fázi k předběžným rozhovorům, výměně informací, jsou vyvíjeny různorodé aktivity, které podporují vznik kontraktu nebo dochází k jinému kontaktu mezi stranami. I v této fázi může dojít k výměně informací, které jsou považovány za informace citlivé nebo jsou dokonce předmětem obchodního tajemství jedné ze stran vyjednávání. Mohou být také činěny kroky, které s sebou nesou určité výdaje, které strana vynaloží s vidinou uzavření smlouvy. Strany tak přebírají nemalé riziko při vydávání tohoto úsilí nebo vynakládání finančních prostředků. Všechny tyto výdaje se ve spojení s institutem předmluvní odpovědnosti stávají majetkovou újmou, pokud k uzavření smlouvy nakonec nedojde.³

Důležitou otázkou při aplikaci předmluvní odpovědnosti je, co je vlastně začátek kontraktačního procesu? A jaké jednání pod něj můžeme podřadit? Při zodpovídání těchto otázek musíme dbát na princip smluvní svobody, dobré víry a poctivosti. Přesné vymezení hranice, kdy je kontraktační proces zahájen v zákoně vymezené nenajdeme. Tato práce se tedy bude věnovat jednotlivým skutkovým okolnostem, za kterých vzniká stranám povinnost předmluvní odpovědnosti a odpovědi na tyto otázky se bude snažit objasnit.

Předmluvní odpovědnost je v této práci popsána, jak dle předchozí, tak stávající právní úpravy. Velký důraz je kladen nejen na právní úpravu, ale zejména na judikaturu Nejvyššího soudu ČR. Jednotlivá rozhodnutí podstatně formují výklad skutkových podstat předmluvní odpovědnosti. Výslovná úprava zkoumaného institutu a její výklad je tedy jak odrazem zahraničních vzorů, závěrů Nejvyššího soudu a předchozí úpravy.

² JHERING ŠL., Rudolf. *Boj o právo. Právní věda všedního dne*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. str. 154 s. ISBN 978-80-7380-102-1 (Dále citováno jako JHERING, *Boj o právo*), Předmluva HOLLÄNDER P., str. 6

³ PELIKÁNOVÁ, I. *Obchodní právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7357-428-4.

V této práci je z hlediska metodologie využit analytický přístup, a to zejména v kapitole věnující se úpravě předsmuvní odpovědnosti po rekodifikaci. Tento přístup je pak kombinován s kritickým zhodnocením této úpravy, zejména pak v otázkách určení výše náhrady škody za porušení ustanovení o předsmuvní odpovědnosti.

Cílem této práce je analýza problematiky předsmuvní odpovědnosti zejména v českém právním prostředí. V této práci nebylo možné zohlednit veškeré aspekty předsmuvní odpovědnosti, například se nevěnuji problematice třetích osob nebo smluvnímu vyloučení institutu. Účelem není taktéž komparovat českou právní úpravu s tou zahraniční, i když se v několika kapitolách okrajově o návaznosti na evropské právo zmiňuji. Příklady využití předsmuvní odpovědnosti v zahraničních úpravách tak mají za úkol ukázat podobnost, rozdílnost nebo poukázat na zajímavé pojetí tohoto institutu. Využití předsmuvní odpovědnosti v praxi je ukázkou toho, jak lze v obchodněprávních vztazích k problematice výměny citlivých informací přistupovat. Na institut *Culpa in contrahendo* jsem se snažila v následujících kapitolách nahlížet prakticky a vymezit dopady její aplikace mikrokomparativní metodou.

Právní stav uvedeného zákonodárství a judikatury je ke dni 29. června 2015.

2 Historický vývoj předsmuvní odpovědnosti

Smluvní svoboda je jedním ze základních principů, na kterých je soukromé právo postaveno. Svobodná volba kontrahentů je zakotvena historicky a možnost volby subjektu s kým smlouvu uzavřít a za jakých podmínek je postupným vývojem práva různě modifikována a posilována. Její silné postavení ovšem neznamená nemožnost subjektů ji omezit vlastním ujednáním či povinnost se podřídit omezením zákonným. Smluvní svobodu nelze vykládat restriktivně, proto nelze vyloučit vznik odpovědnosti za škodu v okamžiku, kdy smlouva ještě uzavřena nebyla, nebo je neplatná. S prvním rozvinutím koncepce předsmuvní odpovědnosti se setkáváme v Německu.⁴

2.1 Představení pojmu předsmuvní odpovědnost

Institut předsmuvní odpovědnosti v podobě, s jakou se setkáváme v dnešní době evropských právních řádech, představil právní veřejnosti významný německý právník a profesor římského práva, tj. tehdy v Německu platné občanské právo, na univerzitě v Göttingenu, Rudolf von Jhering (1818-1892)⁵ ve své práci *Culpa in contrahendo oder Schadenersatz bei nichtigen oder zur Perfektion gelangten Verträgen*, jež byla publikována v roce 1861. Jhering byl už ve své době považován za geniálního právníka a právě díky jeho obrovskému vlivu na německé i obecně evropské právní prostředí přisuzujeme fakt, že jeho teze byla podrobně zkoumána a široce diskutována. S jeho pojetím *Culpa in contrahendo* se setkáváme v moderních právních řádech.⁶ „Hlavní myšlenkou jeho práce bylo umožnit náhradu škody v případě, kdy mezi smluvními stranami neexistuje smluvní vztah, který by dovozoval smluvní odpovědnost druhé strany“⁷, a zejména uvést do praxe myšlenku, že

⁴ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2008, xiii, 203 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-062-1. (dále citováno jako: HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*), str. 152

⁵ JHERING, *Boj o právo*, str. 6

⁶ JHERING, *Boj o právo*, str. 7

⁷ HRÁDEK, Jiří. 2009. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 214 s. Studie (Auditorium). ISBN 978-809-0378-698, str. 20 (dále citováno jako HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*)

účastník jednání, který vytvoří překážku, která uzavření kontraktu překazí nebo způsobí jeho neplatnost, nese odpovědnost za škody způsobené druhé straně, která na uzavření kontraktu již spoléhala.

Podstatu doktríny tedy můžeme shrnout následovně: Pokud dvě strany vedou jednání o uzavření kontraktu, která nakonec sjednána není, může jedna z jednajících stran utrpět škodu, jelikož již vynaložila určité náklady k uzavření dané smlouvy. Pokud tedy jedna ze stran jednala klamavě a zabránila tak v důsledku uzavření kontraktu, měla by nést odpovědnost za vynaložené náklady druhé strany.⁸ Z uvedených rámcových definic je tedy zřejmé, že samotný institut předsmulvní odpovědnosti se opírá a snaží se posílit jedny z nejzákladnějších právních principů vůbec, a to ochranu dobrých mravů a dobré víry v rámci jednání účastníků občanskoprávních vztahů. A právě nedostatečná ochrana účastníků při kontraktaci byla pro Jheringa impulzem⁹ k rozvoji studie.

2.2 Kořeny předsmulvní odpovědnosti v římském právu

Kořeny institutu předsmulvní odpovědnosti našel Jhering již v římském právu. Za první z nich považujeme žalobu z protiprávního působení škody, žalobu *actio legis Aquiliae*. Jádrem žaloby tkvělo v tom, že se dlužník, který nesplnil svůj závazek, choval v rozporu se zákonem.¹⁰ Aktivní legitimace nejdříve náležela vlastníku věci, postupně, s vývojem římského práva, se povolovala také držitelům v dobré víře a dalšímu okruhu věcně oprávněných osob. Nárok oprávněného byl nejdříve ryze poenálního charakteru, vedl tedy k soukromoprávní pokutě. I ten se ale postupně přeměnil v primární nárok na náhradu škody.¹¹ Tento nárok se však

⁸ MIRMINA, Steven A. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo, focusing on its origins in Roman, German, and French law as well as its application in American law. Connecticut journal of international law* [online]. Hartford, CT: Connecticut Journal of International Law Association [cit. 2015-05-21]. ISSN 08971218, str. 77-79, dostupné na www.HeinOnline.com (dále citováno jako MIRMINA, S. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo*)

⁹ MATULA, Zbyněk. *Culpa in contrahendo*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, Právní monografie. 108 s. ISBN 978-807-3577-193. (dále citováno jako MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*), str. 6

¹⁰ HRÁDEK, J. *Předsmulvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 21

¹¹ KINCL, J.; URFUS, V.; SKŘEJPEK, M.: *Římské právo*. 2. vydání. Praha, C.H. Beck 1995, ISBN 80-7179-031-1. (dále citováno jako KINCL, V. *Římské právo*), str. 226-227

týká i situací, kde strany nevstoupily do kontraktačního procesu¹², a je tím pádem pro případ předšmluvní odpovědnosti vymezena příliš široce. Tato žaloba prošla dlouhým vývojem a stala se široce aplikovatelnou na škálu protiprávních jednání, jež vedou ke způsobení hmotné škody. V dnešní době je její meritum nepostradatelnou součástí moderních právních řádů, a to jako žaloba na náhradu škody.¹³

Dalším zdrojem byl pro Jheringa obsah žaloby z kontraktu, *actio empti*. Tento vliv poukazuje na situaci, kdy kontrakt nebyl platně uzavřen, jelikož se jednalo o koupi *res extra commercium*, věci z obchodování vyloučené, a přesto kupujícímu bylo právo na žalobu z kontraktu přiznáno.¹⁴ Pozornost Jheringa se zaměřila dále na *actio venditi*, žalobu z prodeje, jež umožňuje odstoupení od smlouvy za předpokladu nesplnění podmínky, která je s uzavřením smlouvy vázána. Římské právo zde stanovuje, že pokud podmínka nebude splněna, a smlouva nebude uzavřena, povinnosti ze smluvního vztahu tím automaticky nezanikají.

Reivindicatio, žaloba na vrácení věci, je dalším institutem, který podporuje předšmluvní odpovědnost. Tato žaloba reguluje právo skutečného vlastníka věci, aby mohl požadovat její vydání od držitele, a to i v případě, že držitel koupil věc bez vědomí, že prodávající není vlastníkem věci, a koupil ji například od zloděje. V tomto případě pochopitelně neexistuje právního vztahu ani smlouvy mezi skutečným vlastníkem a držitelem věci, přesto však vzniká smluvní odpovědnost, jako by uzavřené smlouvy bylo.¹⁵ O toto mohl pak Jhering opřít teorii, že práva z odpovědnosti nemusí být vázána na vznik a samotnou existenci smlouvy.¹⁶

2.3 První aplikace předšmluvní odpovědnosti

První významnou aplikací *Culpa in contrahendo* v rozhodovací praxi soudů byl případ, který v roce 1909 řešil tehdejší „*Reichsgericht*“, který odmítl aplikaci předšmluvní odpovědnosti z důvodu absence deliktního chování. Tehdejší německé právo totiž, na rozdíl od obecných klauzulí v Code Civile či ABGB, upravovalo

¹² MIRMINA, S. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo*, str. 81-82

¹³ HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 21

¹⁴ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 7

¹⁵ MIRMINA, S. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo*, str. 82-83

¹⁶ HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 22

způsob náhrady škody pouze v případech, kdy se opírala o konkrétní ustanovení zákona. Pro případ náhrady škody ve vyjednávacím procesu bylo zejména použití deliktní odpovědnosti, při plnění z mimosmluvní odpovědnosti, velice obtížné.¹⁷

Rozhodným pro současnou podobu institutu bylo však soudní rozhodnutí Říšského soudu z roku 1911, známé jako „*Linoleumfall*“.¹⁸ V tomto rozhodnutí byl řešen případ ženy, která vstoupila do obchodu s koberci a měla zájem si jeden opatřit. Když žena procházela sekci obchodu, kde byla vystavena linolea, byla zraněna, kdy se jedna z rolí z důvodů nedbalosti zaměstnance obchodu uvolnila a udeřila ji. Žena následně majitele obchodu zažalovala.¹⁹ Podstatou v judikátu bylo, že soud odpovědnost za škodu majitele obchodu aplikoval skrze ustanovení BGB, které vyžadovalo existenci smluvního či jiného závazku, a zákaznici přiznal náhradu škody i když smlouva zatím uzavřena nebyla.²⁰

Říšský soud v posuzovaném případě vytvořil konstrukci tzv. kvazikontraktu, který v okamžiku vstupu zákaznice do obchodu vznikl mezi jí a vlastníkem obchodu. Další ze zásadních rozhodnutí, jež posunulo chápání předsmulvné odpovědnosti, se konalo na půdě německého soudu ve 2. polovině 20. století. V tomto případě soud „*uznal, že pozdní přerušování vyjednávání a využití důvěry v investici vyvolává odpovědnost i bez existence nedbalosti*“, a to bez existence ospravedlnitelného důvodu. Tato rozhodnutí založila v německém právním systému následující důvody odpovědnosti v předsmulvních vztazích; jednak porušení předsmulvné povinnosti, jež je odrazem deliktní povinnosti nepůsobit škodu a dále vyvolání důvěry, jež nemůže být považováno za porušení povinnosti, která způsobí druhé straně škodu.²¹

2.4 Zakotvení *Culpa in contrahendo* v právních řádech

Institut předsmulvné odpovědnosti byl poprvé popsán na počátku 60. let 19. století ale přesto zákonodárcům zabralo poměrně dlouhou dobu, než jej do právních řádů vhodně vtělily.

¹⁷ HRÁDEK, J. *Předsmulvné odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 22-23

¹⁸ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 11

¹⁹ MIRMINA, S. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo*, str. 85

²⁰ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 11-12

²¹ HRÁDEK, J. *Předsmulvné odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 24

V Německu byla předsmluvní odpovědnost zakotvena do BGB již v roce 1990, v rámci reformy závazkového práva v roce 2002 ji dnes upravuje §311 odst. 2 BGB. Italský zákoník Codice Civile již v roce 1943 popsal dobrou víru jako základní předpoklad k následné náhradě škody, kterou druhá strana utrpěla.²² Nyní povinnost stran jednat v dobré víře při uzavírání nebo při jednání o smlouvě stanoví § 1337 Codice Civile²³. Ve Francii prošla předsmluvní odpovědnost také delším vývojem. Nejdříve uznávána vůbec nebyla, ale nakonec ji soudcovské právo rozvinulo.²⁴ V rakouském ABGB konkrétní paragraf o předsmluvní odpovědnosti také nenajdeme, ale je dovozován z řady jednotlivých ustanovení. Konkrétní legislativní základ nechybí ani v Řecku, najdeme jej v čl. 198 řeckého občanského zákoníku, a také v portugalském Código Civil, v čl. 227.

Je tedy zřejmé, že předsmluvní odpovědnost se různou formou s postupným vývojem dostala do všech významných evropských právních řádů. V současnosti je regulérně uznávaným institutem, a to i za situace, kdy v mnoha státech ucelenou kodifikovanou podobu nenajdeme, jak již bylo uváděno. Není tomu tak v Rakousku a ve Francii, dále také neexistuje zákonná úprava předsmluvní odpovědnosti ani v Nizozemí nebo ve Finsku.²⁵ Institut podobný předsmluvní odpovědnosti není legislativně zakotven ani v USA či v Anglii. I tam ale došlo k dovození povinnosti určitých pravidel chování stran v předsmluvním stádiu. Jde o zákaz nepravdivého prohlášení nebo porušení slibu. Ve jmenovaných zemích, kde není institut legislativně zakotven, je odpovědnost za jednání před uzavřením smlouvy zakotvena v nedodržení stanovených pravidel chování.²⁶

²² HRÁDEK, J. *Předsmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 25-27

²³ Art. 1337 Trattative e responsabilità precontrattuale: Le parti, nello svolgimento delle trattative e nella dormazione del contratto devono comportarsi secondo buona fede (1366, 1375, 2208). Il Codice Civile Italiano, The Cardozo Electronic Law Bulletin, dostupné z: http://www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/Codciv.htm

²⁴ CASTRONOVO, C. *Předsmluvní odpovědnost*, str. 172

²⁵ HULMÁK, M. *Limity předsmluvní odpovědnosti*. Bulletin advokacie 2011, roč. -, č.3. Praha: Česká advokátní komora v Praze. ISSN 1210-6348 (dále citováno jako HULMÁK, M. *Limity předsmluvní odpovědnosti*)

²⁶ HRÁDEK, J. *Předsmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 109

3 Předšmluvní odpovědnost a její vývoj v českém právním systému

V českém právním prostředí až do velké rekonstrukce občanského práva, která přinesla nové znění občanského zákoníku (zák. č. 89/2012 Sb.), nenajdeme komplexní úpravu problematiky předšmluvní odpovědnosti. Rozvoji tohoto institutu před ucelenou úpravou vděčíme zejména rozhodovací praxi Nejvyššího soudu ČR, který formuloval nazírání na předšmluvní odpovědnost. Nicméně, považují za správné věnovat se v této práci i právě jednotlivým ustanovením dnes již neúčinného občanského zákoníku (zák. č. 40/1964 Sb.), a obchodního zákoníku (zák. č. 513/1991 Sb.), jelikož právě výklad jednotlivých ustanovení a jejich promítnutí do judikátů Nejvyššího soudu ČR ovlivnilo vnímání předšmluvní odpovědnosti po rekonstrukci.

3.1 Historické souvislosti vnímání institutu

Na vývoj českého právního systému nelze nahlížet bez historických vlivů, které přenesly důsledky do života celé občanské společnosti i do vytváření právních obyčejů a výkladů právních norem. Na našem území platil, po několika neúspěšných zmařených pokusech o novelizaci a unifikaci občanského práva²⁷ až do roku 1950, rakouský obecný občanský zákoník (ABGB), a tudíž právě s rakouskou právní kulturou sdílíme společný vývoj občanského práva. A jelikož již, dle názoru J. Sedláčka, byl už v ABGB institut předšmluvní odpovědnosti zakotven, můžeme považovat tento pojem českému právnímu systému známý.²⁸

V komentáři k československému obecnímu občanskému zákoníku totiž uvádí, že *Culpa in contrahendo* obsahuje tehdejší § 869 a doplňuje ji ustanovení § 874. Jako protiklad *Culpa in contrahendo* zmiňuje *Culpa in solvendo*, které upravuje situaci

²⁷ MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1, str. 440-441

²⁸ HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 108-109

náhrady škody způsobené vadným plněním dlužníka.²⁹ Nicméně, české právní prostředí nelze srovnávat s Rakouskem ani s dalšími zeměmi, jako je Francie a Německo. Ve všech těchto státech jsou občanské zákoníky platné minimálně jedno století, je tedy jasné, že české civilní občanské právo musí zákonitě za těmito giganty pokulhávat.

Historický vývoj nebyl pro českou právní kulturu příznivý ani v tom ohledu, že se u nás ve velmi krátké době vystřídalo několik politických režimů, které s sebou nesly různé hodnotové soustavy, které byly do právních řádů aplikovány, a navíc na sebe idealisticky ani právně nenavazovaly. Nelze tedy hovořit o kontinuálním vývoji práva. A tento závěr platí i pro aplikaci předsmuvní odpovědnosti.³⁰

3.2 Aplikace předsmuvní odpovědnosti v mezích úpravy starého občanského zákoníku

Starý občanský zákoník se problematikou předsmuvní odpovědnosti nezabýval, její existence spočívala pouze v rovině teoretických úvah, bez možnosti odkazu na určité konkrétní ustanovení zákona.³¹ Vzhledem k absenci konkrétní úpravy bylo před přijetím rekonodifikovaného občanského zákoníku několik variant, jak na předsmuvní odpovědnost nahlížet. Jak již bylo uvedeno, klíčovou roli v rozvoji institutu hrál Nejvyšší soud ČR, který se svým výkladem přikláněl k mimosmuvní koncepci institutu.

Judikatura považovala za stěžejní ustanovení § 415 a § 420 starého občanského zákoníku. Mezi další koncepce lze zařadit tu, která zkoumaný institut chápe jako kvazikontrakt, a která je silně inspirována úpravou z Německa a z Rakouska. K této koncepci se také kloní první česká monografie vydaná k tématu předsmuvní

²⁹ SEDLÁČEK J., ROUČEK F. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI publishing, 2002, 1192 s. Komentáře velkých zákonů československých, sv. 1. ISBN 80-859-6360-4., str. 666

³⁰ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 62

³¹ BURŠÍKOVÁ, J.; ŠKRABALOVÁ K. Úprava předsmuvní odpovědnosti v novém občanském zákoníku, *Rekonodifikační novinky 10/2012*, s. 6 dostupné z: http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/rekonodifikační_novinky_cz_2012_10.pdf

odpovědnosti³². Třetím modelem tohoto pojetí jako zdroj řešení uvádí zásady soukromého práva.³³

3.2.1 Generální klauzule prevenční povinnosti

Soudní praxe³⁴ nalezla základ předsmuvní odpovědnosti v ustanovení § 415 starého občanského zákoníku, který zakotvuje povinnost každého počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám³⁵. Výklad „škody“ v tomto ustanovení míří především na škodu hmotnou, ale aplikaci na újmu nehmotného charakteru rozhodně nevylučuje. Zmíněné ustanovení obsahuje takzvanou generální prevenční povinnost předcházení škod, a dle autora obsahuje i obecnou právní povinnost, jejíž porušení dává dle § 420 vzniknout odpovědnosti za škodu.³⁶

Toto ustanovení se uplatní na libovolné jednání s následkem škody, je tedy základním subsidiárním ustanovením. Pravidlo stanovuje standard chování na neutrální bázi, proto jej lze aplikovat jako obecné pravidlo chování při mimosmluvním vztahu i v rámci konkrétního vztahu. Vztah dvou stran v předsmuvní fázi stojí na hraně obou těchto variant a podle intenzity, míry sdělených informací a dojednaných skutečností, se přiklání k té či oné straně, proto je pro něj obecnost § 415 vhodná. Princip generální prevenční povinnosti kodifikuje tradiční zásadu *neminem laedere*, a škodou je myšlena škoda způsobená přímo i škoda následná. Judikatura škodu vnímá jako újmu poškozeného způsobenou v majetkové sféře, jíž lze objektivně vyjádřit penězi a je napravitelná především právě poskytnutím peněz.³⁷

Prevenční povinnost je možné omezit okolnostmi vylučujícími protiprávnost, tedy i vlastním výkonem práva. Zároveň platí, že jednání, které zákon dovoluje,

³² HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*

³³ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 63-64

³⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR pod sp. zn. 29 Odo 1335/2005, rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Odo 1166/2004 nebo také rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 127/2007

³⁵ Znění § 415 zák. č. 40/1964 Sb.: „Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí“

³⁶ SALAČ, J. *Culpa in contrahendo v českém právu?*, Právní rozhledy roč. 9/2002, str. 413 ISSN 1210-6410 (Dále citováno jako: SALAČ, J. *Culpa in contrahendo v českém právu?*)

³⁷ HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 138-140

nemůže být jednáním protiprávním. Žádný z platných zákonů neobsahuje povinnost jednajících o smlouvě smlouvu uzavřít, strany mohou z libovolných důvodů jednání o smlouvě ukončit, a to kdykoliv před jejím uzavřením. Výjimkou, kdy uvažujeme o odpovědnosti za škodu způsobenou jednáním v rozporu s dobrými mravy, je zjevné zneužití práva, jak uvádí autor „šikanózní výkon práva“.

Ovšem při sjednávání smlouvy lze obtížně jednání kontahentů podrobit režimu obezřetného a ohleduplného chování, které je natolik opatrné, že nemá způsobilost škodu přivodit. jednání o smlouvě je zcela jiného ražení. Účastník kontraktačního procesu nese určité riziko, že smlouva nebude uzavřena a nevyhnutelné vynaložené náklady budou ztraceny. Tuto problematiku soud ve své rozhodovací praxi zohlednil³⁸ a její výsledky budou představeny ve 4. kapitole této práce, věnující se judikatuře vynesené ke zkoumanému institutu.

Pokud zákon stanovuje konkrétní ustanovení posuzované protiprávnosti, je aplikace § 415 vyloučena,³⁹ a to i dle rozhodnutí Nejvyššího soudu.⁴⁰ Konkrétní ustanovení týkající se předmluvní odpovědnosti v dnes již neaktuální právní úpravě zohledněno nebylo, toto ustanovení lze tedy na zkoumanou problematiku využít. Nedodržení generální klauzule prevenční povinnosti vede k porušení právní povinnosti ve smyslu §420⁴¹, která upravuje odpovědnost každého za škodu způsobenou porušením právní povinnosti a je jedním z předpokladů „obecné odpovědnosti za škodu, založené na principu presumovaného zavinění“. Ustanovení o prevenční povinnosti se vztahuje i na oblast vtažů obchodních.⁴²

3.2.2 Generální klauzule náhrady škody

Generální klauzule náhrady škody, které obsahoval § 420 předchozího občanského zákoníku, nerozlišuje, zda odpovědnost náhrady škody vzniká při

³⁸ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*, str. 160 - 162

³⁹ ŠVESTKA, J., SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha 2009, ISBN 978-80-7400-108-6, 2321 s., (dále citováno jako: ŠVESTKA, J. a kol. *Občanský zákoník I, II*), str. 1187 – 1190

⁴⁰ Rozhodnutí NS ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3378/2006: „Protiprávnost podle § 415 obč. zák. přichází v úvahu jen tam, kde neexistuje konkrétní úprava dopadající na jednání, jehož protiprávnost se posuzuje.“

⁴¹ Znění § 420 (1): „Každý odpovídá za škodu, kterou způsobil porušením právní povinnosti.“

⁴² ŠVESTKA, J. a kol., *Občanský zákoník I, II*, str. 1187

jednání porušujícím povinnost vymezenou v zákoně, nebo zda se jedná o porušení individuálně vymezeném ujednání stran. Autor v tomto ohledu upozorňuje na vliv francouzské a rakouské právní teorie. Taktéž generální klauzule náhrady škody neřeší rozdíl mezi delikt ní a kontraktační odpovědností a odpovědnost subjektu přisuzuje vždy, pokud je naplněno porušení povinnosti, vzniku škody, existenci kauzality a zavinění, což jsou obecné předpoklady vzniku právní odpovědnosti.⁴³

Pro vyvození odpovědnosti v před smluvní fázi je tedy zjevně primární kvalifikace právní povinnosti, kdy není podstatné, zda k tomu došlo ve vztahu před smluvním, mimosmluvním či smluvním. Pokud dále víme, že občanský zákoník rozděluje odpovědnost za způsobenou zaviněním i bez zavinění, musíme pro případ před smluvní odpovědnosti uvažovat v mezích, stejně jak je tomu v okolních jurisdikcích, odpovědnosti založené na zavinění, které obsahuje jednání porušující zásady civilního práva.⁴⁴

3.2.3 Odpovědnost za škodu

Dalším ustanovením, které je třeba vzpomenout je úprava odpovědnosti za škodu způsobenou úmyslným jednáním proti dobrým mravům, která byla obsažena v § 424⁴⁵ starého občanského zákoníku.

Podle této úpravy vzniká odpovědnost v jakémkoliv stádiu právního významu, tedy i v případě jednání o samotné smlouvě, pokud jsou při něm objektivně porušeny dobré mravy a jednání je zaviněné. Vztah k před smluvní odpovědnosti také § 42⁴⁶ předchozího občanského zákoníku, pojímá o obecné odpovědnosti za škodu dle §420, a situaci, kdy stačí zavinění formou nevědomé nedbalosti. Jedná se tedy o úpravu, která byla ve většině evropských judikatur rozvinuta jako typický případ před smluvní odpovědnosti. Autor zmiňuje dále

⁴³ HRÁDEK, J. *Před smluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 136-138

⁴⁴ HRÁDEK, J. *Před smluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 136-138

⁴⁵ Znění §424: „Za škodu odpovídá i ten, kdo ji způsobil úmyslným jednáním proti dobrým mravům.“

⁴⁶ Znění §42: „Vznikne-li pro neplatnost právního úkonu škoda, odpovídá se za ni podle ustanovení tohoto zákona o odpovědnosti za škodu.“

§489⁴⁷, jehož lze užít k dovození předšmluvní odpovědnosti tak, že vztah důvěry mezi jednajícími stranami je závazkovým právním vztahem, který vznikl z právního úkonu zahájení jednání o smlouvě, nebo by důvodem vzniku závazku byla jiná skutečnost, kterou zákon uvádí, a to §415 tehdejšího občanského zákoníku.⁴⁸

Toto jsou instrumenty, kterými bylo možné nalézt *Culpa in contrahendo* ve staré občanskoprávní úpravě, která ji přímo nezakotvovala. Úprava obchodněprávní odpovědnosti byla podrobena subsidiaritě tehdejšího občanského zákoníku a specialitě obchodního zákoníku⁴⁹, zák. č. 513/1991 Sb., který stejně jako občanskoprávní úprava platil do 31. 12. 2013. V následující kapitole se vrátím k úpravě instrumentů předšmluvní odpovědnosti obchodního zákoníku.

3.3 Aplikace předšmluvní odpovědnosti v mezích úpravy obchodního zákoníku

Ustanovení vhodná pro modelaci *Culpa in contrahendo* bylo možné dovodit i z obchodního zákoníku. Tento názor podporuje jak judikatura, tak odborná literatura.⁵⁰ Největší rozdíl mezi úpravou obchodněprávní a občanskoprávní ale netkvěl přímo v odlišnosti textace zákona. Obchodní zákoník upravoval vztahy podnikatelů daleko méně formální úpravou, zejména proto, aby byly hojně využívány obchodní zvyklosti a neformální postupy, při zachování poctivého obchodního styku, což se vztahovalo i na vztahy vznikající v předšmluvní fázi.⁵¹

Obecná pravidla také stanovují, že odpovědnost za škodu je odpovědností založenou bez ohledu na zavinění, tedy odpovědností objektivní.⁵² Podstatou obchodněprávní odpovědnosti je existence škody, tedy porušení stanovené povinnosti a příčinný vztah mezi právě porušením a vzniklou škodou, to dle autora

⁴⁷ Znění §489: „Závazky vznikají z právních úkonů, zejména ze smluv, jakož i ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných skutečností uvedených v zákoně.“

⁴⁸ SALAČ, J. *Culpa in contrahendo v českém právu?*

⁴⁹ HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 135

⁵⁰ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 66

⁵¹ HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 156

⁵² SALAČ, J. *Culpa in contrahendo v českém právu?*

vyplývá z ustanovení §373⁵³ obchodního zákoníku. Stejně jako v dřívějším občanském zákoníku není pro obchodněprávní předpis podstatné, zda odpovědnost plyne z porušení povinnosti, jež stanovuje právní předpis, nebo zda se jedná o porušení ujednání stran. Tím nepřímou uznává, že odpovědnost může plynout i z porušení mimosmluvního závazku.

Vzhledem k již zmiňované specialitě obchodního zákoníku vůči staré úpravě občanského práva můžeme otevřít otázku aplikace občanskoprávní úpravy odpovědnosti, která ji nahradila v případě, že došlo k porušení předsmulvních vztahů a obchodní zákoník neposkytoval dostatečnou speciální úpravu odpovědnosti. Pokud by totiž byla uplatňována výhradně odpovědnost vyplývající z obchodního zákoníku, pojetí zkoumaného institutu by bylo zkresleno a nekorespondovalo by ani s jeho výkladem v zahraničních jurisdikcích, jelikož by nebylo jiné odpovědnosti než objektivní.⁵⁴

3.3.1 Neplatnost právního úkonu

Také obchodní zákoník v §268⁵⁵ sankcionuje způsobení neplatnosti právního úkonu. Autor uvádí, že odpovědnost, která je tímto ustanovením zakotvena je rozpracovanější než v §42 starého občanského zákoníku, jak ji popisuje předchozí kapitola, a směřuje přesně k případu předsmulvních odpovědnosti za způsobení neplatnosti právního úkonu.⁵⁶ Toto ustanovení, stejně jako §42 starého občanského zákoníku chápeme jako tehdejší základ institutu předsmulvních odpovědnosti v českém právním systému. Obsahově autor upozorňuje na příbuznost s úpravou § 878 a § 866 rakouského občanského zákoníku.⁵⁷

Užití této obchodněprávní úpravy je lepší, pokud je zjevné, že už samo způsobení neplatnosti odpovědnost za škodu zakládá, jelikož odkaz na obecnou

⁵³ Znění §373: „Kdo poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinen nahradit škodu tím způsobenou druhé straně, ledaže prokáže, že porušení povinností bylo způsobeno okolnostmi vylučujícími odpovědnost.“

⁵⁴ HRÁDEK, J. *Předsmulvních odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 154

⁵⁵ Znění §268: „Kdo způsobil neplatnost právního úkonu, je povinen nahradit škodu osobě, které byl právní úkon určen, ledaže tato osoba o neplatnosti právního úkonu věděla. Pro náhradu této škody platí obdobné ustanovení o náhradě škody způsobené porušením smluvní povinnosti (§373 a násl.).“

⁵⁶ SALAČ, J. *Culpa in contrahendo v českém právu?*

⁵⁷ HRÁDEK, J. *Předsmulvních odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 158-159

úpravu ve starém občanském zákoníku vyvolával situaci, kdy bylo nutné zkoumat, zda se jednalo o případ zaviněné porušení povinnosti nebo zda důvodem k odpovědnosti bylo již způsobení neplatnosti právního úkonu. I toto ustanovení má však své limity, jelikož neplatnost smlouvy je zpravidla způsobena oběma stranami (např. nesrozumitelnost smlouvy nebo její neurčitost), jelikož při jejím uzavírání musí dojít ke konsensu. Základním znakem odpovědnosti však je, že neplatnost způsobí svým jednáním pouze jedna ze stran.⁵⁸

3.3.2 Zásady poctivého obchodního styku

Dalším ustanovením podporujícím zkoumaný institut v obchodním zákoníku byl §265⁵⁹ zakazující výkon práv v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. Komentář rozvádí, že v rámci obchodního styku může dojít k jednání podnikatele, které nebude v rozporu s kogentním ustanovením zákona, ale bude zjevně v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku. V popsaném případě jednání není neplatné, ale soud v případě sporu případný nárok, jež pochází z jednání mimo meze poctivého obchodního styku, nepřizná. V praxi tedy práva z tohoto jednání nebudou vymahatelná. Jako konkrétní případ zneužívání práva (šikanu) je uváděno stanovení nepřiměřeně vysokých úroků z prodlení.⁶⁰

Bohužel, jakákoliv konkrétnější definice pojmu *poctivý obchodní styk* chybí a judikatura je spíše kazuistická. Podrobnější vhled uvedl ale rozsudek Nejvyššího soudu⁶¹, který stanovil: „*Ustanovení § 256 obch. zák. tak je třeba vnímat jako příkaz soudci, aby rozhodoval v souladu s ekvitou (haec aequitas suggerit), přičemž, oproti dobrým mravům, dovolují zásady poctivého obchodního styku vzít v úvahu zvláštnosti profesionálních vztahů podnikatelského prostředí a jeho specifické etiky... Normativní systémy poctivého obchodního styku a dobrých mravů se obsahově nekryjí.*“ V tomto ohledu se tedy autor⁶² ohlíží k jednomu z mála článků,

⁵⁸ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*, str. 154-155

⁵⁹ Znění §265: „*Výkon práva, který je v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, nepožívá právní ochrany.*“

⁶⁰ ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. et al *Obchodní zákoník: komentář*. 9. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, xvi, 1439 s. ISBN 80-717-9863-0, (dále citováno jako ŠTENGLOVÁ, I. *Obchodní zákoník*), str. 907-909

⁶¹ Rozhodnutí NS ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 359/2007

⁶² HRÁDEK, J. *Předsmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 159-160

kteře byly k tomuto tématu publikovány⁶³, a který výklad pojmu členění na obecnou morálku, obchodní zvyklosti a institut řádné péče.

I přes nedostatek vymezení pojmu poctivého obchodního styku považuje § 265 obchodního zákoníku za stěžejní pro konstrukci předsmulvní odpovědnosti v obchodněprávním styku. Zavádí totiž jasné pravidlo pro obchodníky, totiž chovat se poctivě. Nedostatek definice nakonec autor považuje za přínosné, jelikož pojem poctivého obchodního styku lze volně prolínat s dalšími ustanoveními občanského zákoníku, zejména institutu dobrých mravů a dobré víry.⁶⁴

Chybějící přesné vymezení může dát paradoxně institutu poctivého obchodního styku širší hranice, než kdyby byl vymezen konkrétně. A jelikož předsmulvní odpovědnost, jak vidíme ve všech významných zahraničních úpravách, stojí právě na pilířích dobrých mravů, dobré míry a morálky, přinesl §265 obchodního zákoníku další mezník pro zakotvení *Culpa in contrahendo* v českém právním systému v situaci, kdy ještě nebyla v zákoně konkrétně upravena. K úzkému vztahu mezi zásadami dobrých mravů a poctivého obchodního styku se vymezil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí⁶⁵, kde stanovuje: „*Jednání, které není v rozporu se zásadami poctivého obchodního styku, přitom logicky nemůže být v rozporu s dobrými mravy.*“ Lze tedy říci, že zásady poctivého obchodního styku mohou být vnímány jako určitá podmnožina dobrých mravů, ovšem ve specificky vymezeném prostředí.⁶⁶

3.3.3 Zákaz zneužití poskytnutých informací

Dalším meritorním ustanovením byl § 271⁶⁷ obchodního zákoníku, který upravuje zákaz zneužití poskytnutých informací. Vztahoval se zejména k dalšímu

⁶³ HAVEL B., *Dobré mravy a poctivý obchodní styk*, Právník 1/2000, roč. 139, č. 1, ISSN 0231-6625

⁶⁴ HRÁDEK, J. *Předsmulvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 159-162

⁶⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 354/2006, dostupné na www.nsoud.cz.

⁶⁶ DOBEŠ, P. *K odpovědnosti za škodu v předsmulvním stadiu de lege lata*, Právní rozhledy 20/2009, s. 715, ISSN 1210-6410

⁶⁷ Znění §271: „*Jestliže si strany při jednání o uzavření smlouvy navzájem poskytnou informace označené jako důvěrné, nesmí strana, které byly tyto informace poskytnuty, je prozradit třetí osobě a ani je použít v rozporu s jejich účelem pro své potřeby, a to bez*

ustanovení obchodního zákoníku o obchodním tajemství, upraveném v § 17⁶⁸ a násl., ale nikoliv výlučně. Jedná se o zákaz zneužití veškerých informací, které si strany v rámci předšmluvního vztahu sdělí, a která strana, která je poskytuje, označí za důvěrné.⁶⁹

V případě, kdy jakákoli z jednajících stran tuto informaci vyzradí třetí osobě, nebo ji použije pro vlastní účely v rozporu se sjednaným záměrem, vzniká této straně odpovědnost za škodu způsobenou únikem této informace. Výsledek případného sporu by ukázal, že označení informací za důvěrné a následné uplatňování náhrady škody nelze zneužívat. Je totiž nutné prokázat příčinnou souvislost mezi způsobenou škodou a vyzrazením důvěrné informace, což by přes obsahově bezvýznamné informace, přestože označené jako důvěrné, bylo velice obtížné.⁷⁰

Důvěrnost poskytnutých informací není ale vázána na uzavření smlouvy. Kdyby došlo k vyzrazení informace v předšmluvní fázi, kdy se o kontraktu teprve vyjednává, škody by vznikly stejně a postupovalo by se jako by smlouva uzavřena byla a povinnost náhrady škody by se řídila ustanovením obchodního zákoníku, jako kdyby došlo k porušení závazku.⁷¹ Toto ustanovení lze tedy důvodně považovat za další ze základů institutu předšmluvní odpovědnosti.

3.3.4 Informační povinnost

Posledním z významných ustanovení, které je ovšem pro použití pro institut předšmluvní odpovědnosti poněkud problematické, je ustanovení informační povinnosti § 377⁷² obchodního zákoníku. Informační povinnost, která má zabránit

ohledu na to, zda dojde k uzavření smlouvy, či nikoli. Kdo poruší tuto povinnost, je povinen náhradě škody, obdobně podle ustanovení § 373 a násl. “

⁶⁸ Znění §17: „Předmětem práv náležejícím k podniku je i obchodní tajemství. Obchodní tajemství tvoří veškeré skutečnosti obchodní, výrobní či technické povahy související s podnikem, které mají skutečnou nebo alespoň potenciální hodnotu, nejsou v příslušných obchodních kruzích běžně dostupné, mají být podle vůle podnikatele utajeny a podnikatel odpovídajícím způsobem jejich utajení zajišťuje.“

⁶⁹ HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 162-163

⁷⁰ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*, str. 163

⁷¹ ŠTENGLOVÁ, I. *Obchodní zákoník*, str. 859

⁷² Znění §377 (1): „Strana, která poruše svou povinnost nebo která s přihlédnutím ke všem okolnostem má vědět, že poruší svou povinnost ze závazkového vztahu, je povinna oznámit druhé straně povahu překážky, která jí brání nebo bude bránit v plnění povinnosti, a o jejích důsledcích. Zpráva musí být podána bez zbytečného odkladu poté,

případnému porušení závazkového vztahu a zabránit tím vzniku škod, je v obchodním zákoníku vázána na závazkový vztah. Závazkovým vztahem je vztah smluvní nebo mimosmluvní, nikoliv však předsmulvní, a to, dle definice občanského zákoníku, může vznikat také ze způsobené škody, z bezdůvodného obohacení nebo z jiných okolností vymezené zákonem.

Z hlediska předsmulvní odpovědnosti v sobě informační povinnost nese klíčové ustanovení, které jednání o uzavření smlouvy v předsmulvní fázi může velmi silně ovlivnit. Autor uvádí, že vztažení informační povinnosti pouze na závazkový vztah, v tomto případě aplikaci *Culpa in contrahendo*, svazuje ruce a poukazuje také na to, že toto vymezení neodpovídá ani zahraniční úpravě, která je pro českou úpravu zkoumaného institutu vzorem. Odstranění tohoto nedostatku by z § 377 obchodního zákoníku vytvořilo jedno z dalších klíčových ustanovení pro dovození předsmulvní odpovědnosti v českém právu před rekonifikací.⁷³ Tímto je tedy výčet ustanovení, které, v dnes již neplatné právní úpravě, umožňovali náhradu škody za porušení předsmulvní odpovědnosti, uzavřen.

Všechna zmíněná ustanovení, jak občanského tak obchodního zákoníku reflektují zásady, na nichž je institut předsmulvní odpovědnosti založen v zahraničních právních řádech. Vzhledem k absenci výslovné úpravy měl rozhodující roli Nejvyšší soud ČR, který zmíněné na zmíněných ustanoveních položil základ *Culpa in contrahendo* v českém právním řádu. V následující kapitole se budu věnovat rozboru jednotlivých soudních rozhodnutí, které literatura⁷⁴ považuje za klíčové. Na jednotlivé judikáty se podíváme z pohledu staré úpravy a budeme sledovat i vliv na výklad stávající výslovné úpravy *Culpa in contrahendo* v zák. č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku.

*kdy se povinná strana o překážce dozvěděla nebo při náležitě péči mohla dozvědět. “
§377(2): „Jestliže povinná strana tuto povinnost nesplní nebo oprávněné straně není zpráva včas doručena, má poškozená strana nárok na náhradu škody, která jí tím vznikla.“*

⁷³ HRÁDEK, J. *Předsmulvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 164-165

⁷⁴ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, HRÁDEK, J. *Předsmulvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*,

4 Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR k aplikaci předsmluvní odpovědnosti před rekonstrukcí

V následující kapitole podrobně rozebereme několik rozhodnutí Nejvyššího soudu, která vedl před velkou rekonstrukcí soukromého práva, tedy před zakotvením předsmluvní odpovědnosti v současném občanském zákoníku. Jednotlivá rozhodnutí mají přesah i do současného výkladu zkoumaného institutu, a autor odborné monografie⁷⁵ o tématu se výrazně kloní k názoru, že by měla být ve světle zmíněných rozsudků i nadále vykládána. *Culpa in contrahendo* je tématem, přestože bylo vyvozováno i z předchozí úpravy, poměrně novým, takže můžeme předpokládat její další konkretizaci a rozšíření jejího vnímání i v nadcházejících letech. Rozsudky Nejvyššího soudu, kterým se budu v této kapitole věnovat, otevřely předsmluvní odpovědnosti dveře a zajistily kontrahentům větší právní jistotu i v dosud neregulovaném předsmluvním stádiu, které do té doby bylo vnímáno jako jakési vakuum mezi zahájením vyjednávání o smlouvě a samotným uzavřením kontraktu.

K většině z uvedených rozhodnutí budu odkazovat i v kapitole, která se týká současné výslovné úpravy předsmluvní odpovědnosti v § 1728 - § 1730 občanského zákoníku. Předpokládám, že budoucí soudní praxe bude stejně jako současná odborná literatura z podaného výkladu institutu Nejvyšším správním soudem vycházet.

4.1 Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu při řešení otázky ukončení vyjednávání bez legitimního důvodu

Nejvyšší soud ČR se ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu zabýval opakovaně. Jeho stěžejní rozhodnutí, která ovlivnila pojetí předsmluvní odpovědnosti, zejména hrazení vynaložených nákladů, jsou předmětem analýzy v následujících podkapitolách.

⁷⁵ HRÁDEK, J. *Předsmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*

4.1.1 Průlomové rozhodnutí Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1166/ 2004

V předmětném rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR⁷⁶ se žalobkyně domáhá na žalované, žadatelkce o poskytnutí úvěru, zaplacení náhrady nákladů, jež vynaložila na právní poradenství a zpracování a vystavení úvěrové dokumentace, které vznikly v době, kdy žalobkyně připravovala žalované na její žádost smlouvu o úvěr. Krajský soud v Plzni, který ve zkoumaném případě rozhodoval, jako soud první instance, konstatoval, že jednání mezi žalovanou a žalobkyní dospěla až do stádia návrhu smlouvy o úvěr, nicméně zdůraznil, že k žádosti žalobkyně o souhlas žalované s úhradou nákladů vzniklých ještě před uzavřením smlouvy, žádala žalobkyně až dodatečně, nikoliv tedy před nebo krátce po zahájení vyjednávání o smlouvě.

Vrchní soud v Praze, který byl svou příslušností soudem odvolacím, uvádí, že soud instance první se nárokem uplatňujícím náhradu škody z titulu předsmuvní odpovědnosti chybně vůbec nezabýval. Odvolací soud se pojmem zabývá poměrně podrobně, zmiňuje, že do něj lze zahrnout i relevantní jednání mezi osobami, ze které vznikne nebo může vzniknout závazkový vztah. Taktéž soud druhé instance konstatuje, že většině podnikatelských subjektů, která už ze své povahy snaží případným zákazníkům vyjít co nejvíce vstříc, vznikají předvídatelné náklady a je i přes jejich vynaložení možné, že kontrakt, o kterém jednájí, nakonec uzavřen nebude. Jelikož zákon nikde nestanovuje povinnost subjektu smlouvu uzavřít, je určitým oprávněním jednajícího smlouvu ji neuzavřít, vyjadřující smluvní volnost všech subjektů občanskoprávních vztahů. Pokud tedy nedojde k uzavření vedlejšího závazku, že strana, která jednání přeruší a způsobí neuzavření kontraktu, vynaložené náklady druhé straně uhradí, nelze očekávat jejich navrácení. Vrchní soud pro tento postoj stanovuje výjimku, a to náklady „nadstandardní“ nikoliv obvyklé, které vznikají při každém jednotlivém jednání.

⁷⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004, uveřejněné pod č. 82/2007 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupné na http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/3D1A42947C241A2CC1257A4E0064F6A8?openDocument&Highlight=0 (dále citováno jako: „Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004“)

Odvolací soud považuje za východisko pro úhradu vzniklých nákladů ustanovení § 415⁷⁷ starého občanského zákoníku, tedy zmiňované ustanovení o obecné prevenční povinnosti každého. V odůvodnění odvolacího soudu následně zaznívá úvaha, že pokud jedna strana dává straně druhé naději, podloženou jednáním strany druhé (např. častá komunikace, kde subjekty konkretizují zadání a detailněji zpracovávají návrh smlouvy či jejích podmínek), že bude smlouva uzavřena, je možné extenzivním výkladem aplikovat klauzuli obecné prevenční povinnosti. Odvolací soud však existenci jednání, z nichž by bylo patrné porušení práva nebo povinnosti, v kontraktním jednání mezi žalobkyní a žalovanou nespátřil. Proto se žalobkyně v dovolání táže, zda porušení důvěry a dobré víry ve stádiu před uzavřením smlouvy zakládá nárok na náhradu škody a, v jakých případech by bylo uplatněno úspěšně.⁷⁸

Nejvyšší soud se k případu vyjadřuje v odůvodnění v několika bodech. Jednak zdůrazňuje, že úpravu předsmuvní odpovědnosti neobsahuje ani tehdejší občanský zákoník a ani obchodní zákoník. Odpovědnost za vzniklou škodu lze sice vyvodit z ustanovení § 268 a také § 271 obchodního zákoníku, ale to pouze v předvídaných podmínkách.⁷⁹

Dále Nejvyšší soud odmítl chápání odpovědnosti za škodu způsobenou ve stádiu před uzavřením smlouvy jako smluvní závazkový vztah. Tímto tedy odmítl myšlenku předsmuvní odpovědnosti jako smluvního závazkového vztahu a zařadil ji do kategorie mimosmluvních závazků, což je jedna z variant, ke které se přiklání i citovaná monografie. Možností jak se s *Culpa in contrahendo* vyrovnat je jeho specifikace jako kvazikontraktu, kdy porušení povinnosti z něho vyplývající vedou ke vzniku odpovědnosti. S tvrzením Nejvyššího soudu, že se nejedná o smluvní závazkový vztah, se ale autor neztotožňuje, jelikož uvádí, že navázání kontaktu ve fázi před uzavřením smlouvy může změnit rozsah práv a povinností kontrahujících stran.⁸⁰

⁷⁷ Která každému přisuzuje povinnost počínat si při svém jednání tak, aby nedocházelo ke škodám na majetku, zdraví nebo životním prostředí.

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

⁷⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

⁸⁰ HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 118 - 120

Touto otázkou se ale soud bohužel detailně nezabýval a vyvodil, že posouzení věci aplikací § 415 starého občanského zákoníku bude nejvhodnější. Obecná prevenční povinnost se vztahuje plošně na všechny účastníky občanskoprávních vztahů a její nedodržení představuje protiprávní jednání. Jelikož ve zkoumaném případě neexistuje překážka konkrétní úpravy protiprávního jednání, využije se plně i s odkazem na porušení právní povinnosti § 420 starého občanského zákoníku. Vzhledem k subsidiaritě tehdejšího občanského zákoníku⁸¹ se tedy ustanovení obecné prevenční povinnosti vztahuje i na chování subjektů v jednání o uzavření smlouvy.⁸²

Dále se Nejvyšší soud zabýval otázkou odpovědnosti za škodu vzniklou ukončením jednání o uzavření smlouvy jedním účastníkem probíhajícího jednání. Přičemž soud respektuje zásadu smluvní volnosti, a tedy nevynutitelnost ani jedné ze stran smlouvu uzavřít. Za jeden ze základních předpokladů pro vznik odpovědnosti za škodu považuje Nejvyšší soud skutečnost, že došlo k zahájení jednání o uzavření smlouvy o úvěr, a tato jednání dospěla až do stádia, kdy bylo možné důvodně očekávat, že smlouva bude uzavřena. Zejména přihlížel k jednání potencionálních stran, ve kterém nespatriil ani náznak směřující k neuzavření smlouvy. Toto jednání je protiprávním, právě když pro něj neexistuje žádný legitimní důvod, pro který by jedna ze stran mohla jednání ukončit.⁸³

Soud se v souvislosti s tím zabýval výší majetkové újmy, která byla jedné ze stran způsobena neuzavřením kontraktu. V této skutečnosti Nejvyšší soud souhlasí s postojem odvolacího soudu a opakuje, že každá z potenciálních smluvních stran vynaloží při jednání o smlouvě určité „*obvyklé provozní náklady*“, a nelze považovat je za odškodnění majetkové újmy ve smyslu ustanovení § 420 tehdejšího občanského zákoníku. S těmito náklady musí každý obchodník při provozování své činnosti počítat. Není tedy možné kompenzovat všechny náklady vynaložené v dobré víře,

⁸¹ Znění § 1 odst. 2 Obchodního zákoníku: „Právní vztahy uvedené v odstavci 1 se řídí ustanovením tohoto zákona. Nelze-li některé otázky řešit podle těchto ustanovení, řeší se podle předpisů práva občanského. Nelze-li je řešit ani podle těchto předpisů, posoudí se podle obchodních zvyklostí, a není-li jich, podle zásad, na kterých spočívá tento zákon.“

⁸² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

⁸³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

ale jen ty „specifické náklady“, které vznikly v důsledku požadavků druhé strany. Ve zmíněné kauze se jedná o specifické náklady, které banka vynaložila na právní zastoupení při přípravě a vypracování smluv, tedy náklady vynucené konkrétním případem.⁸⁴

Jak bylo konstatováno v kapitole zabývající se starou občanskoprávní úpravou, je nutné při posuzování odpovědnosti za škodu mimo vznik protiprávního úkonu a vzniku škody, dovodit také příčinnou souvislost mezi protiprávním úkonem a vzniklou škodou a presumovat zavinění.

Rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1166/2004 považujeme za klíčový především ve vymezení předsmluvního jednání jako mimosmluvního závazku. Tímto tedy Nejvyšší soud odmítl jakoukoli další debatu o možnosti kvazikontraktu či závazkovém vztahu jako takovém. Toto rozhodnutí také přineslo teoretický základ pro hodnocení jedné ze skutkových podstat předsmluvní odpovědnosti, která je obsažena i v současné úpravě občanského zákoníku, tedy ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu. Další podstatný vliv rozsudku míří na vymezení kompenzace nákladů, které vzniknou jedné ze stran na základě specifických požadavků předpokládaného kontrahenta.

4.1.2 Navazující rozhodnutí

Nejvyšší soud se k tomuto rozhodnutí následně vrátil, ale jen odkazem v rozsudku pod sp. zn. 29 Odo 1335/2005.⁸⁵

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

⁸⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1335/2005, dostupný na

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/47710B59CE569C7DC1257A4E00688AF1?openDocument&Highlight=0, tak, že: „...Nejvyšší soud v rozsudku

ze dne 11. října 2006, sp. zn. 29 Odo 1166/2004. V tomto rozhodnutí Nejvyšší soud uzavřel, že (při respektování zásady smluvní volnosti), pokládá za první předpoklad takové odpovědnosti skutečnost, že konkrétní osoby zahájily jednání o uzavření určité smlouvy, přičemž tato jednání dospěla do stadia, kdy jedna ze stran kontraktčního procesu byla v důsledku chování druhé potencionální smluvní strany v dobré víře, že předpokládaná smlouva bude uzavřena. Dalším nezbytným předpokladem je, že k ukončení jednání o uzavření smlouvy druhá strana přistoupila, aniž k tomu měla legitimní důvod.“

Dalším rozsudkem Nejvyššího soudu, který se zabýval problematikou neuzavření smlouvy z důvodu odstoupení od jednání jedné strany bez legitimního důvodu, byl rozsudek pod sp. zn. 25 Cdo 127/2007⁸⁶. V uvedeném sporu se jednalo o požadavku žalobce na náhradu škody za vynaložené náklady při přípravě dokumentů k mimosoudnímu vyrovnání. Požadovaná částka obsahovala náklady na právní služby, náklady na zajištění úvěru na koupi spoluvlastnického podílu a náklady na služby notáře při vidimaci podpisů. Stejně, jako v předcházejícím popsaném případě nedošlo pro žalobkyni zcela nečekaně k podepsání dohody, a to i přes delší dobu trvajících jednání potenciálních smluvních stran.

Odvolací soud se zabýval příčinnou souvislostí vzniklých nákladů k jednání žalované a poměrnou část, požadovaných marně vynaložených nákladů, jako nárok na náhradu škody uznal. Odvolací soud ovšem dle Nejvyššího soudu chybně posuzoval jednání žalované a stanovil, že se v daném případě nejednalo o porušení jednání proti dobrým mravům ve smyslu ustanovení § 424 tehdejšího občanského zákoníku, ani za prohřešek proti obecné prevenční povinnosti stanovené § 415 téhož zákona. Soud druhé instance presumoval, na základě odkazu institutu smluvní volnosti, na fakt, že žalovaná nebyla povinna uzavřít dohodu, že právní nárok žalobce není podpořen například „smlouvou o smlouvě budoucí“, a tudíž žalobce měl brát v potaz riziko, že smlouva uzavřena nebude.⁸⁷

Nejvyšší soud v dovolacím řízení následně konstatuje, že odvolací soud se omezil na tvrzení, že neuzavření smlouvy nezakládá protiprávní jednání. V dané věci bylo klíčové posouzení příčiny vzniku marně vynaložených nákladů ze strany žalobkyně na přípravu dohody o mimosoudní vyrovnání. Dovolací soud odkazuje, při vědomí, že nejde o tentýž skutkový stav věci, na rozsudek sp. zn. 29 Odo 1166/2004⁸⁸ a za platný právní názor uvádí: „... *Odpovědnost za škodu vzniklou porušením předmluvní povinnosti bezdůvodným ukončením jednání o uzavření smlouvy se posuzuje podle ustanovení § 415 a § 420 (starého) občanského zákoníku*

⁸⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007, dostupný na http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/1C43248EF95278DAC1257A4E0067D08F?openDocument&Highlight=0, (dále citováno jako: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007)

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007

⁸⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

a že respektování zásady smluvní volnosti a rovného postavení účastníků lze chování jednoho z potenciálních smluvních partnerů považovat za protiprávní ve smyslu ustanovení § 415 (starého) občanského zákoníku za předpokladu, že jednání o uzavření smlouvy dospělo do stádia, kdy jedna ze stran byla v důsledku chování druhé strany v dobré víře, že smlouva bude uzavřena a druhá strana ukončila jednání o uzavření smlouvy, aniž k tomu měla legitimní důvod.“⁸⁹

Těmito třemi rozsudky Nejvyššího soudu považují za legální zakotvení předšmluvní odpovědnosti před rekodifikací soukromého práva za nesporné. V úvodu této kapitoly jsem rozhodnutí sp. zn. 29 Odo 1166/ 2004⁹⁰ označila za klíčové. Vysvětlením je i odkaz Nejvyššího soudu na tento rozsudek v následující rozhodovací praxi. V uvedených případech se jednalo pouze o jednu skutkovou podstatu Culpa in contrahendo, ale autor se domnívá, že principy v nich obsažené je možné aplikovat i na další skutkové podstaty zkoumaného institutu, a to i v mezích výslovných ustanovení současného rekodifikovaného občanského zákoníku.⁹¹

4.2 Rozhodovací praxe Nejvyššího soudu k případům porušení informační povinnosti

Následující příklady rozhodovací praxe Nejvyššího soudu se budou týkat dalších skutkových podstat institutu předšmluvní odpovědnosti či nepoctivého přístupu. Také v těchto rozhodnutích, i když nejsou klíčového významu, jako rozhodnutí v předchozí kapitole, můžeme považovat možný klíč při řešení jednotlivých ustanovení současné úpravy předšmluvní odpovědnosti v současném právním řádu. Otázka, zda se jím české soudy budou řídit či nikoliv, zůstává pro nedostatek judikatury k současnému občanskému zákoníku, prozatím otevřená. Přesto však považují za důležité zmínit alespoň směr, kterým by bylo možné se při výkladu výslovné úpravy ubírat.

Rozsudek Nejvyššího soudu pod sp. zn. 23 Cdo 3724/2009⁹² směřuje ke generální informační, dalo by se říci i varovací či upozorňovací, povinnosti. Spor

⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007

⁹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

⁹¹ HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*

⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2010, sp. zn. 23 Cdo 3724/2009, dostupné na:

probíhal mezi developerem, který pronajímal obchodní prostory v nákupním centru na území hlavního města Prahy a podnikatelem, který měl zájem v prostoru garáží nákupního centra provozovat myčku aut. Strany sporu uzavřely smlouvu, na jejímž základě měla být část garážových prostor upravena pro prostory myčky aut. Z tohoto důvodu bylo potřeba přebudovat část současných parkovacích stání na prostor, který bude provozovatel myčky využívat ke svému účelu (příjezdová cesta či výkon práce mytí vozů). Změna musela proběhnout jednak v projektové dokumentaci nákupního centra, a také musela být podložena změnou územního rozhodnutí. Jelikož ale počet parkovacích míst byl na samé hraně vyhlášky území, na kterém se obchodní centrum nacházelo, nebylo možné nakonec realizaci vybudování myčky aut v objektu vybudovat. Žalobkyně, provozovatelka myček aut, tvrdí, že před uzavřením smlouvy žalovaná strana neinformovala o nutnosti změny územního rozhodnutí. Žalovaná strana naopak tvrdí, že žalobkyně, jako zběhlá podnikatelka, měla o takovéto povinnosti, vzhledem ke svému dlouholetému podnikání v oboru, vědět.⁹³

Dovolací soud těžiště sporu spatřoval ve výkladu informační povinnosti stran při uzavírání smlouvy. Nejdříve popsal dvě roviny sporu, jednak proces územního řízení, a potom soukromoprávní úkony žalobce a žalované, které jsou ovšem na veřejnoprávní rovinu vázány. Tento komplikovaný vztah sám o sobě vyžaduje úzkou spolupráci obou stran při vyjednávání už v předmluvním stádiu. Nejvyšší soud jednání žalované strany zhodnotil tak, že si již v předmluvní fázi musela být vědoma okolnosti, že změna územního rozhodnutí je v této specifické situaci nerealizovatelná a „splnění obecné prevenční povinnosti naopak předpokládalo, že žalovaná jako stavebník a pronajímatel upozorní žalobkyni na všechny okolnosti, které by mohly být pro záměr žalobkyně podstatné a které by znamenaly riziko, že se její záměr nezdaří.“ Dovolací soud tedy jednání ve fázi uzavírání smlouvy podřídil ustanovení generální prevenční povinnosti, § 415 tehdejšího občanského zákoníku. Dále také Nejvyšší soud dospívá k závěru, že „kdyby žalovaná svoje informační povinnosti splnila, lze důvodně očekávat, že by s ní žalobkyně předmětnou smlouvu

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/A1F127B21144841CC1257A4E0068D74F?openDocument&Highlight=0, (dále citováno jako Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2010, sp. zn. 23 Cdo 3724/2009)

⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2010, sp. zn. 23 Cdo 3724/2009

*neuzavřela. Porušení právní povinnosti lze proto spatřovat v nedostatečném poskytnutí informací významných pro uzavření smlouvy ze strany žalované.*⁹⁴

Tento rozsudek Nejvyššího soudu se při právní kvalifikaci situace zamýšlí nad obecnou prevenční (informační) povinností, která dle judikatury znamenala splnění obecné prevenční povinnosti. To by předpokládalo, že žalovaný měl upozornit na všechny skutečnosti, které by mohly být pro žalobkyni podstatné, a které by mohly znamenat riziko, že se její podnikatelský záměr nezdaří. Proto by bylo výstižné tuto prevenční povinnost nazvat „varovací povinností“, kdy se subjekt řítí do problémů, a nemůže na situaci nahlížet sobecky, ale je jeho povinností druhou stranu varovat, že sleduje špatné cíle. Pochopitelně i tato povinnost má své limity, subjekty nemohou dávat potenciálnímu kontrahentovi všechen informační náskok, o tomto však detailněji pojednává kapitola, která se věnuje úpravě předsmulvné odpovědnosti v platném občanském zákoníku. Toto téma totiž již dnes po rekodifikaci občanského práva spadá právě pod jednu z vymezených skutkových podstat *Culpa in contrahendo*, pod ustanovení § 1728(2) občanského zákoníku.

K podobnému závěru dospěl Nejvyšší soud také v rozhodnutí pod sp. zn. 25 Cdo 1394/2007⁹⁵. Žalobcem byl v tomto případě občan Slovenské republiky, který si objednal pro sebe a pro svou rodinu zájezd do Thajska u české cestovní agentury, žalované. Žalovaná strana poskytla prostřednictvím své zaměstnankyně mylnou informaci, že si žalobce a jeho rodina budou moci vyřídit víza do země až přímo po příletu na letišti v Bankoku. Zaměstnankyně, která informaci poskytla, bohužel nevěděla, že podává chybnou informaci. Tyto podmínky platily v dané destinaci totiž pro občany České republiky. Žalobce byl s celou svou rodinou na letišti v Bankoku zadržen a s celou svou rodinou deportován, což vedlo k řadě komplikací spojených s předčasným ukončením zájezdu a vzniku velkých nákladů na okamžitou zpáteční cestu, tedy ke vzniku škody. Žalovaná strana se hájila argumentací, že

⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2010, sp. zn. 23 Cdo 3724/2009

⁹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2009, sp. zn. 25 Cdo 1394/2007, uveřejněný pod číslem 59/2010 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek, dostupné na: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/2F01FFBDB12D7C03C1257A4E006698FC?openDocument&Highlight=0, dále citováno jako: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2009, sp. zn. 25 Cdo 1394/2007)

zaměstnankyně cestovní kanceláře nebyla povinna žalobce o rozdílné povinnosti informovat, jelikož již samotným podpisem smlouvy, která byla zaslána faxem, souhlasil se všeobecnými podmínkami. Všeobecné podmínky mimo jiné stanovily, že žalobce byl povinen se sám informovat o vízové povinnosti u zastupitelské země, do které se chystal vycestovat. Cestovní kancelář se hájila tím, že neporušila žádnou právní povinnost, protože nebyla povinna informovat žalobce o těchto vízových povinnostech.⁹⁶

Dovolací soud upozornil na povinnost cestovní kanceláře, vyplývající ze zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a dalších navazujících zákonech, informovat potenciální zákazníky o veškerých skutečnostech, které jsou jí známy a které by mohly mít vliv na rozhodnutí zájemce si zájezd koupit, zejména podat informace o pasových a vízových požadavcích⁹⁷. Nejvyšší soud považuje za zřejmé, že cestovní kancelář má rozsáhlou informační povinnost na základě zákona, a ta se vztahuje i na zájemce o koupi zájezdu, nikoliv pouze na klienty, kteří mají cestovní smlouvu již podepsanou.

Na tuto předmluvní povinnost dále navazuje na základě tehdejšího občanského zákoníku, konkrétně ustanovení § 852d, nejpozději sedm dní před odjezdem informovat zákazníka podrobně o všech skutečnostech, které jsou důležité pro organizaci zájezdu. A právě toto porušení zákonem stanovené povinnosti poskytnout klientovi dostatek informací Nejvyšší soud považuje za porušení právní povinnosti, ve smyslu ustanovení § 420(1) tehdejšího občanského zákoníku. Dovolací soud judikuje, že *„Porušení právní povinnosti (§ 420 odst. 1 starého občanského zákoníku) je jak okolnost, že cestovní kancelář neposkytla zákonem vyjmenované informace zákazníkovi vůbec, tak okolnost, že nad rámec smluvních či zákonných povinností poskytnutá informace byla obsahově nesprávná.“*⁹⁸

⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2009, sp. zn. 25 Cdo 1394/2007

⁹⁷ Jedná se o §10 odst. 1. zákona č. 159/1999 Sb., o některých podmínkách podnikání v oblasti cestovního ruchu a o změně zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 455/1991 Sb., o živnostenském podnikání (živnostenský zákon), ve znění do 31. 12. 2004 (tj. v době uzavření předběžné cestovní smlouvy).

⁹⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2009, sp. zn. 25 Cdo 1394/2007

I v tomto rozhodnutí Nejvyšší soud rozšiřuje a konkretizuje informační povinnost, se kterou se dnes setkáváme v legislativní úpravě § 1728(2) občanského zákoníku. Je tedy zřejmé, že cestovní kancelář měla chápat informační povinnost nikoliv restriktivně, ale měla ji naopak, vzhledem k možným dopadům, chápat široce. Cestovní kancelář z logiky věci má větší přístup k informacím ohledně vízových povinností, a to, že zákazník zaměstnanci zastupujícím společnost důvěruje, mu nemůže být na škodu. Za důležité tak považuji fakt, že judikát rozšířil chápání informační povinnosti i pro případ, že byla informace poskytnuta nesprávně. Toto rozhodnutí by mohlo mít preventivní dopad na kladení větší opatrnosti a větší míry zodpovědnost při poskytování informací případným zájemcům o zakoupení zájezdu.

Dalším rozhodnutím dovolacího soudu, které směřuje na současnou úpravu § 1728 občanského zákoníku je rozsudek Nejvyššího soudu pod sp. zn. 22 Cdo 2506/99.⁹⁹ Tento případ nesměruje jako předchozí na porušení právní povinnosti subjektu, ale směřuje k výkonu práv, které jsou v rozporu s dobrými mravy dle ustanovení § 3(1) tehdejšího občanského zákoníku¹⁰⁰. Přesto však v tomto případě spatřujeme kolizi s informační povinností jednajících stran v předmluvním stádiu.

Soudní rozhodnutí směřovalo k řešení sporu mezi žalobkyní, vlastníkem nemovitosti a žalovaným, zájemcem o koupi nemovitosti. Žalovaný majitelku nemovitosti před podepsáním kupní smlouvy ujistil o své solventnosti, popsal ji své prosperující podnikání a informoval ji, že má u bankovního ústavu příslibené poskytnutí úvěru. Tyto všechny popsání zdroje příjmů měly žalobkyni ujistit, že žalovaný bude schopen dostát svým závazkům z kupní smlouvy. Na základě takto poskytnuté záruky žalobkyně s žalovaným podepsali kupní smlouvu k prodeji nemovitosti. K zaplacení kupní ceny mělo dojít ve dvou splátkách, a právě

⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2506/99, dostupný na: http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/712E5533C7CC2738C1257A4E006517D5?openDocument&Highlight=0, (dále citováno jako: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2506/99)

¹⁰⁰ Znění §3(1): „*Výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy.*“

neobdržení první splátky, a to ani po urgenci, bylo pro žalobkyni signálem, že prezentovaná solventnost žalovaného nebyla pravdivá. Žalovaný se ve skutečnosti potýkal s finančními problémy, jeho podnikání nebylo už delší dobu výnosné a bankovní instituce poskytnutí úvěru také nepřislíbila. Žalovaná se obrátila na soud, jelikož byla v předsmlavní fázi uvedena v omyl, a kdyby věděla o skutečných finančních poměrech žalovaného, vůbec by k prodeji nemovitosti jeho osobě nepřistoupila.¹⁰¹

Rozhodnutí směřovalo k určení neplatnosti smlouvy dle ustanovení § 49a starého občanského zákoníku¹⁰², jelikož určuje její neplatnost, pokud byla podepsána kontrahentem, který byl uveden v omyl, jež byl pro něj při uzavření smlouvy rozhodující, a o kterém jednající osoba musela vědět. Případ tedy také směřuje k odpovědnosti stran v předsmlavní fázi vyjednávání o kontraktu, kterému se v současné úpravě věnuje ustanovení § 1728 občanského zákoníku. Rozsudek zdůrazňuje povinnost stran informovat se o všech skutkových okolnostech, které by mohly vést k možnosti, že uzavřená smlouva bude neplatná. Fakt, že solventnost zájemce o koupi nemovitosti byla pouze fingovaná, přičemž solventnost měla právě rozhodující váhu při výběru kupujícího, a měla tedy nesporně charakter takové informace, která byla schopná učinit nemožné plnění ze smlouvy.¹⁰³

4.3 Rozhodnutí Nejvyššího soudu k dalším otázkám nepoctivého jednání

Institut předsmlavní odpovědnosti je postaven, jak již bylo několikrát zmiňováno, na principech dobré víry a poctivého jednání. Jednat nepoctivě lze i mimo jednotlivé skutkové podstaty předsmlavní odpovědnosti, tak jak je zavádí zahraniční právní úprava a v současné době již i český právní řád. Obecně lze o nesolidním předsmlavním jednání hovořit i v jiném kontextu, například navození

¹⁰¹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2506/99

¹⁰² Znění §49a: „Právní úkon je neplatný, jestliže jej jednající osoba učinila v omylu, vycházejícím ze skutečnosti, jež je pro jeho uskutečnění rozhodující, a osoba, které byl právní úkon určen, tento omyl vyvolala nebo o něm musela vědět. Právní úkon je rovněž neplatný, jestliže omyl byl touto osobou vyvolán úmyslně. Omyl v pohnutce právní úkon neplatným nečiní.“

¹⁰³ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2506/99

situace, která je reflektována v rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. 25 Cdo 4147/2008¹⁰⁴.

V tomto sporu se jednalo o náhradu škody vzniklé neuzavřením kupní smlouvy na základě platně uzavřené smlouvy o smlouvě budoucí. Předmětem sporu byl prodej nemovitosti, jejíž majitelka s žalobci uzavřela smlouvu o smlouvě budoucí, účastnila se navazujících jednání o přípravě kupní smlouvy, následně se ale opakovaně nedostavila k jejímu podpisu, v dalším termínu podpisu uvedla, že smlouvu zapoměla. Následně žalovaná přestala komunikovat, a po uplynutí další doby poslala žalobcům SMS zprávu, že nemovitost prodala jinému zájemci. Dovolací soud se zabýval otázkou, zda i v případě, že uplynula lhůta pro uzavření smlouvy na základě smlouvy o smlouvě budoucí, je žalovaná za nepoctivé předšmluvní jednání odpovědná. Soud v rozhodnutí odkazuje i na již zmíněné rozhodnutí 29 Odo 1166/2004¹⁰⁵ a uvádí, že „...bylo třeba na straně žalované zhodnotit nejen samotný fakt neuzavření kupní smlouvy, ale i její jednání v průběhu celého kontraktačního procesu.“¹⁰⁶

Rozsudek Nejvyššího soudu tedy signalizuje, že nepoctivé jednání v předšmluvní fázi je tedy potřeba posuzovat i v jiném kontextu, než jsou zákonem vymezené skutkové podstaty Culpa in contrahendo, a to například i ono navození situace, že bude zmařen účel smlouvy. Netřeba tedy posuzovat náhradu škody za nepoctivé předšmluvní jednání rigidně, naopak je jej potřeba rozšířit.

Totožnou podporu najdeme i v rozhodnutí Nejvyššího soudu pod sp. zn. 25 Cdo 695/2003¹⁰⁷. Příklad se týkal taktéž převodu nemovitosti prostřednictvím realitní

¹⁰⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2011, sp. zn. 25 Cdo 4147/2008, dostupný na:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/B3F41802FCEB9567C1257A4E00676D48?openDocument&Highlight=0, (dále citováno jako: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2011, sp. zn. 25 Cdo 4147/2008)

¹⁰⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

¹⁰⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2011, sp. zn. 25 Cdo 4147/2008

¹⁰⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2004, sp. zn. 25 Cdo 695/2003; Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2004, sp. zn. 25 Cdo 695/2003, dostupný na:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/E9543B4CABA17B65C1257A4E006892C8?openDocument&Highlight=0, (dále citováno jako: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2004, sp. zn. 25 Cdo 695/2003)

kanceláře, která uzavřela s majiteli nemovitosti smlouvu o smlouvě budoucí o prodeji nemovitosti. Žalobce činil veškeré kroky k tomu, aby zajistil dostatek finančních prostředků požadovaných majiteli a další opatření, která s sebou nesla náklady (znalecký posudek a odměnu realitní kanceláři). Žalovaný se ovšem již v průběhu přípravy kupní smlouvy rozhodl ji neuzavřít. Zahájil jednání s jiným kupcem napřímo, které bylo pro něj výhodnější, jelikož nemusel platit odměnu za zprostředkování realitnímu makléři.

Soud se i v tomto případě vyjádřil ve smyslu uznání nepoctivého předsmulvného jednání strany, která způsobila neuzavření smlouvy, a to výrokem „*Osoba, která poruší závazek prodat nemovitost, odpovídá druhému účastníku smlouvy o smlouvě budoucí za škodu, která mu vznikla v souvislosti se zajišťováním finančních prostředků na koupi nemovitosti, včetně toho, že nahradil svému věřiteli (třetí osobě) škodu, která mu vznikla tím, že sjednaná půjčka nebyla čerpána.*“¹⁰⁸

Nejvyšší soud se k obdobnému hodnocení jednání v předsmulvním fázi vrací v rozhodnutí pod sp. zn. 25 Cdo 45/2011¹⁰⁹. V případě, kdy vlastník nemovitosti uzavře smlouvu s potenciálním nájemcem ve chvíli, kdy je předmět nájmu neoprávněně obýván předchozím nájemcem, se soud opět zabýval otázkou odpovědnosti za škodu a judikoval, že nepoctivé předsmulvné jednání smluvní strany může znamenat porušení generální prevenční povinnosti stanovené ustanovením § 415 starého občanského zákoníku, a na základě toho založí i povinnost k náhradě škody.

Dále senát Nejvyššího soudu uvádí, že pokud je chování jedné ze stran způsobilé založit odpovědnost za škodu již v předsmulvním stádiu vyjednávání o smlouvě, lze považovat za protiprávní jednání jedné ze stran platné smlouvy, jejíž účinnost je vázána splněním podmínky, které vedlo právě k jejímu nesplnění, a smlouva v tom důsledku ani uzavřena být nemohla. Rozhodnutí pak shrnuje výrok,

¹⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2004, sp. zn. 25 Cdo 695/2003

¹⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. července 2012, sp. zn. 25 Cdo 45/2011, dostupný na:

http://www.nsoud.cz/Judikatura/judikatura_ns.nsf/WebSearch/9738799040127167C1257A6A003BC982?openDocument&Highlight=0, (dále citováno jako: Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. července 2012, sp. zn. 25 Cdo 45/2011)

že „Pronajímatel, který uzavřel nájemní smlouvu k nebytovým prostorám dosud obsazeným původním nájemcem s tím, že vznik nájemního vztahu je vázán na jejich vyklizení, porušil povinnost předcházet škodám, jestliže se dohodl s původním nájemcem a vzal zpět žalobu na vyklizení, a zapříčinil tak, že nájemní vztah nevznikl.“¹¹⁰ Nejvyšší soud se i v tomto rozsudku vrací k již judikovaným rozhodnutím, která jsou obsažena v této kapitole.

Tímto judikátem výčet rozhodnutí Nejvyššího soudu, které řešilo otázku předsmělní odpovědnosti, a také charakteru předsmělního jednání jednajících stran, uzavřu. K jednotlivým judikátům se budu odkazem vracet v následující kapitole, která se bude věnovat výslovné úpravě institutu předsmělní odpovědnosti v současném občanském zákoníku.

Závěry Nejvyššího soudu ukazují, jaká byla praxe dovolacího soudu při absenci úpravy v právním řádu. Proto také následná úprava po rekonstrukci občanského práva nepůsobila nijak revolučně. Na základě vyřčených rozsudků již k velkému posunu v nedochází, protože, jak jsem vždy u jednotlivého judikátu zmínila, současná úprava reflektuje závěry Nejvyššího soudu, který se s většinou skutkových podstat ve svých rozhodnutích vyrovnával.

Z představených rozhodnutí Nejvyššího soudu je zřejmé, že předsmělní odpovědnost vyvozoval zejména z obecné prevenční povinnosti obsažené v ustanovení § 415 starého občanského zákoníku a odpovědnost za škodu z ustanovení § 420 téhož zákona. Ovšem poctivé jednání v předsmělním stádiu i v jakémkoliv dalším právním jednání se nedá bagatelizovat, jeho meze se hledají velmi těžko. To může být i vysvětlením, že v uvedených rozhodnutích vždy k institutu předsmělní odpovědnosti dospívá až právě dovolací instance, Nejvyšší soud. A jelikož k nové právní úpravě zatím nemáme soudní rozhodnutí, budou nám zmíněná soudní rozhodnutí klíčem při aplikaci výslovné úpravy zkoumaného institutu.

¹¹⁰ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. července 2012, sp. zn. 25 Cdo 45/2011

5 Předšmluvní odpovědnost v občanském zákoníku

Předšmluvní odpovědnost a její výslovná úprava se do rekonstrukce občanského zákoníku dostala vlivem zahraničních úprav. Legislativní zakotvení *Culpa in contrahendo* neobsahuje mnoho právních řádů, přesto však vzorů pro úpravu zkoumaného institutu bylo několik

5.1 Vliv zahraniční úpravy na kodifikaci

Zřejmě nejsilnějším vlivem byl BGB a německá právní úprava, která v rámci reformy v roce 2002 předšmluvní odpovědnost zakotvila, přesto ponechala silnou vazbu na předchozí judikaturu.¹¹¹ Základem je zejména ustanovení § 311 BGB nazvané „obchodněprávní a podobné vztahy“, které dovoluje vznik závazkového právního vztahu před uzavřením smlouvy. Ustanovení je obsaženo v části „závazkových vztahů ze smluv“.¹¹² Italský *Codice Civile* pak poskytuje oporu české úpravy institutu v čl. 1337 a následujících, kde je za základ řešení považována obecná povinnost smluvních stran poctivě jednat.¹¹³

Významným zdrojem inspirace byl unifikační projekt CEC – *Code européen des Contrats*, konkrétně články 6. – 8., který vycházel primárně z italského občanského zákoníku *Codice Civile* a ze soukromé kodifikace *common law*. Tento projekt si kladl za cíl vytvoření modelového zákoníku pro evropské státy. Autor zde ale uvádí politování nad tím, že přesné znění ustanovení, týkajících se předšmluvní odpovědnosti, nebyly dodrženy, což vyvolává ve výkladu značné nejasnosti a celá regulace nepůsobí zcela konzistentním dojmem. V praxi jsou tedy z tohoto unifikačního projektu převzaty jen části ustanovení, a několik důležitých pasáží, týkajících se například náhrady škody nebo vazby na požadavky dobré víry v jednotlivých skutkových podstatách. Znění občanského zákoníku úplně opomíjí. Zákonodárce se pak k nepřesné inkorporaci závěrů unifikačního projektu CEC nevyjadřuje ani v důvodové zprávě. Doporučovaná interpretace ustanovení, v nichž je *Culpa in contrahendo* obsažena by pak měla dle autora následovat úpravu CEC.¹¹⁴

¹¹¹ HULMÁK, M. *Limity předšmluvní odpovědnosti*, str. 53 - 54

¹¹² HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 40 - 41

¹¹³ HULMÁK, M. *Limity předšmluvní odpovědnosti*, str. 53 - 54

¹¹⁴ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 80 - 83

Každá ze stran má dle § 6¹¹⁷ občanského zákoníku povinnost jednat poctivě. Tuto zásadu obsahují všechny významné evropské občanské zákoníky – německý, švýcarský, španělský a další, které tímto spojují výkon subjektivních práv a plnění povinností s potřebou čestnosti a absencí zlé vůle či podvodného úmyslu. Jedná se tedy o jednu z nejzákladnějších zásad občanského práva.¹¹⁸ Toto ustanovení lze tedy chápat jako obecné zakotvení principu „dobré víry“, i když v tomto případě se důvodová zpráva vyjadřuje v tom smyslu, že by právě s touto základní zásadou neměla být „poctivost“ zaměňována. Autoři komentáře¹¹⁹ však vysvětlení podané v důvodové zprávě považují za nepřesvědčivé. Dobrou víru v cizích právních řádech totiž, oproti českému pojmu, označují za subjektivní přesvědčení jednatelce o jeho právním postupu. V této logice by pak „poctivost“ musela být považována taktéž za objektivní.

V praxi bude tedy potřeba vždy individuálně rozhodnout, zda se bude jednat o objektivní nebo subjektivní pojetí dobré víry.¹²⁰ Občanský zákoník však jednoznačně odlišil oba pojmy a za objektivní dobrou víru považujeme poctivost a v případě strohé pojmu „dobrá víra“, termín považujeme za subjektivní dobrou víru. Německý BGB, jako asi největší zdroj inspirace pro občanský zákoník, obsahuje generální klauzuli poctivosti v ustanovení § 242, kde ji označuje pojmem „*Treu und Glauben*“, na základě které judikatura vytvořila mnoho nových institutů, které byly následně promítnuty do velké rekonstrukce německého občanského práva v roce 2002.¹²¹ Tato problematika je jistě velmi zajímavá, mohla bych uvést jako

¹¹⁷ Znění § 6: „(1) Každý má povinnost jednat v právním styku poctivě.
(2) Nikdo nesmí těžit ze svého nepoctivého nebo protiprávního činu. Nikdo nesmí těžit ani z protiprávního stavu, který vyvolal nebo nad kterým má kontrolu.“

¹¹⁸ Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., dostupné na: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf> (Dále citováno jako: „Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb.“)

¹¹⁹ ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář, Svazek I*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692. (dále citováno jako: ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář*)

¹²⁰ ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář*, str. 35-36

¹²¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část* (§ 1-654). Komentář. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2014, 2400s., ISBN 978-80-7400-529-9 (dále citováno jako: LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část*), str. 73 - 75.

příklady rozličného pojetí další evropské právní řády, jelikož je ale vzdálená zkoumanému institutu, nebudu se jí v této práci již déle zabývat.

Základní princip poctivosti vyjadřuje standard chování, kterým bychom se měli v právních vztazích řídit, zejména jednat čestně, otevřeně a brát ohledy na zájmy druhé jednající strany. Poctivost je tedy obecným právním principem. V komentáři najdeme odkaz na výslovnou úpravu předsmulvné odpovědnosti jako zvláštní modifikaci principu poctivosti. Poctivost však platí pro každé právní jednání, i pokud ji zákon v konkrétním ustanovení výslovně neupravuje. Všechny soukromoprávní vztahy tak musejí být principu poctivosti podřízeny, a to nejen po dobu jejich trvání, ale i ve fázi jejich vzniku. A jeho obsah závisí především na okolnostech konkrétního případu a slouží i jako určité doplnění obsahu právního vztahu o práva a povinnosti, které nebyly smluvními stranami výslovně ujednány.

Funkce principu poctivosti lze být nazývána i jako výplň mezer ve smlouvách, kterou má následně soudce vyplnit formulováním tohoto pravidla. K principu poctivosti řadíme povinnost loajality, součinnosti či informační povinnost. Konkrétním příkladem je ustanovení, zakotvující jednu ze skutkových podstat *Culpa in contrahendo* v občanském zákoníku, a to § 1728 odst. 2, podle kterého jedná nepoctivě ten, kdo nesdělí druhé straně informaci, o které ví, že by mohla mít na uzavření smlouvy vliv.¹²²

Komentář pak vymezuje princip poctivosti promítnutý do institutu předsmulvné odpovědnosti jako korigující funkci, jež má za cíl usměrnit chování stran tak, aby odpovídalo objektivnímu standardu poctivosti, a to jak ve fázi uzavírání smlouvy, v době jejího trvání a povinnosti plnění, tak i při výkonu či uplatňování práv.¹²³ Tedy i v případě, že k uzavření smlouvy doposud nedošlo, jsou strany povinovány potencionálnímu smluvnímu partnerovi poctivostí a loajalitou a nemohou jej poškodit ani skrze právě předsmulvné jednání. A pokud se strany chovají při vyjednávání o smlouvě neloajálně a potencionálního smluvního partnera

¹²² LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část*, str. 73 - 78

¹²³ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část*, str. 79

poškozují, dopouští se protiprávního jednání a nesou za toto své jednání odpovědnost.

Další východiskem občanského zákoníku směřující ke zkoumanému institutu je zakotvení jedné z nejstarších principů soukromého práva, a to „*pacta sunt servanda*“ do ustanovení § 3 odst. 2 písm. d), kterou doplňuje formulace „daný slib zavazuje“.¹²⁴ V případě konfliktu principu závaznosti smluvních ujednání s jiným, dalo by se říci vyššími principy, jako je například ochrana slabší smluvní strany nebo principu dobré víry, mají však tyto principy aplikační přednost. Část právní věty „daný slib zavazuje“ nelze vykládat restriktivně, v každém jednostranném prohlášení jej bezpochyby spatřovat nelze. Uplatníme jej ale v zákonem uvedených případech, jako je návrh smlouvy nebo její přijetí. Tento princip lze tedy taktéž definovat jako směr, kterým by měly smluvní strany uvažovat.¹²⁵ V rámci institutu předsmluvní odpovědnosti spatřujeme jeho důležitost zejména v chování, které směřuje k uzavření smlouvy, a jeví se jako vysoce pravděpodobné, že bude smlouva uzavřena. Potencionální smluvní strany pak nesmějí svůj příslib smlouvu uzavřít pouze fingovat v okamžiku, kdy už vědí, že existuje vážná překážka k neuzavření smlouvy nebo z jejich strany jistota, že smlouva uzavřena nebude.

Oba tyto základní principy soukromého práva představují pro předsmluvní odpovědnost silný základ, o který se výklad jednotlivých skutkových podstat a budoucí judikatura může opřít. Výklad jednotlivých ustanovení předsmluvní odpovědnosti tak bude záležet i na tom, jak široce budou vykládány tyto základní zásady občanského zákoníku.

5.4 Další východiska v občanském zákoníku

Současná úprava občanského zákoníku rozlišuje dvojí formu odpovědnosti, objektivní odpovědnost a odpovědnost subjektivní, a každá z nich má jiný režim.

¹²⁴ Znění § 3(2): „*Soukromé právo spočívá zejména na zásadách, že;*“ písm. d): „*daný slib zavazuje a smlouvy mají být splněny*“

¹²⁵ ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář*, str. 2

Objektivní odpovědnost je upravena jako porušení smluvní povinnosti v ustanovení § 2913 Občanského zákoníku.¹²⁶ Takto vymezená objektivní odpovědnost odpovídá vymezení v úpravě obchodního zákoníku, který stanovil smluvní náhradu újmy bez ohledu na zavinění škůdce. Ustanovení vychází z toho, že před porušením smlouvy existuje zamýšlený závazek a protiprávní čin spočívá v porušení převzaté povinnosti. Povinnost musí být převzata ze smlouvy, vztahuje se však i na porušení povinnosti, u kterých závazek vzniká ze zákona nebo se může jednat i o jednostranné právní jednání, jako je veřejný příslib. Toto pravidlo se pak vztahuje jak na soukromoprávní, tak i veřejnoprávní smlouvy. Takto převzatá úprava neodpovídá zahraničním vzorům právní úpravy, jelikož u většiny evropských systémů je i v tomto případě zavinění vyžadováno. Zřejmou inspirací jsou ale evropské úpravy principů UNIDROIT¹²⁷ a PECL¹²⁸.¹²⁹

Subjektivní odpovědnost, tedy porušení povinnosti na principu zavinění obsahuje ustanovení § 2910 občanského zákoníku.¹³⁰ Jedná se o odpovědnost nahradit škodu za porušení zákona, jež má dvě základní funkce – prevenční a kompenzační. Jde tedy zejména o snahu odvrácení vzniku škodlivého následku a následné nahrazení toho, o co poškozený přišel. Předpoklady pro vznik odpovědnosti za porušení zákona kopírují ustanovení § 420 starého občanského

¹²⁶ Znění §2913: (1) „*Poruší-li strana povinnost ze smlouvy, nahradí škodu z toho vzniklou druhé straně nebo i osobě, jejímuž zájmu mělo splnění ujednané povinnosti zjevně sloužit.*“ a (2) „*Povinnosti k náhradě se škůdce zproští, prokáže-li, že mu ve splnění povinnosti ze smlouvy dočasně nebo trvale zabránila mimořádná nepředvídatelná a nepřekonatelná překážka vzniklá nezávisle na jeho vůli. Překážka vzniklá ze škůdcových osobních poměrů nebo vzniklá až v době, kdy byl škůdce s plněním smlouvené povinnosti v prodlení, ani překážka, kterou byl škůdce podle smlouvy povinen překonat, ho však povinnosti k náhradě nezproští.*“

¹²⁷ Principy mezinárodních obchodních smluv (UNIDROIT)

¹²⁸ Principy evropského smluvního práva (PECL)

¹²⁹ HULMÁK, Milan a kol. Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8 (dále citováno jako „HULMÁK, M. Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář“) str. 1566 - 1568

¹³⁰ Znění §2910: „*Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva.*“

zákoníku a jsou jimi spáchání protiprávního činu, vznik újmy, příčinná souvislost mezi protiprávním činem a vznikem újmy a právě zavinění, které subjektivní odpovědnost od objektivní odlišuje. Škůdcem je osoba, která újmu skutečně přímo způsobila. A není podstatné, zda se jedná o osobu fyzickou nebo právnickou.¹³¹

Otázkou tedy bylo, k jaké odpovědnosti se při posuzování škody vzniklé v předmluvní fázi bude praxe přiklánět, zda k objektivní nebo k subjektivní. Ani jedno z uvedených ustanovení neobsahuje přímý odkaz na fázi před uzavřením kontraktu. Časovou působnost u odpovědnosti za porušení smluvní povinnosti určuje rámec trvání závazku. Jelikož občanský zákoník obsahuje speciální pravidla upravující předmluvní fázi, ustanovení § 1728-1730, je zřejmé, že jejich porušení vede k porušení povinnosti stanovené zákonem, a tedy k aplikaci subjektivní odpovědnosti za škodu, ustanovení § 2910, odpovědnosti za porušení zákona.¹³² Její rozsah je pak oproti odpovědnosti za porušení zákona dán její předvídatelností.¹³³ Tímto směrem uvažuje i většina evropských jurisdikcí, a taktéž evropské právo kolizní. Sám Evropský soudní dvůr tuto problematiku již opakovaně řešil a ve svém rozhodnutí se přiklonil k aplikaci zákonné odpovědnosti. Existují ale i jurisdikce, které jednání o uzavření smlouvy specifikují jako kvazismuvní vztah a aplikují odpovědnost smluvní. Typickým příkladem je německá úprava.¹³⁴

V otázce prevence navazuje občanský zákoník na svoji předchozí úpravu a zásadu prevence upravuje v ustanovení § 2900.¹³⁵ Prevenční povinnost má ovšem oproti úpravě v § 415 starého občanského zákoníku užší aplikační rozsah. Ukládá se pouze při konání, stíhá subjekty, jen pokud to vyžadují okolnosti případu nebo

¹³¹ „HULMÁK, M. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část* (§ 2055-3014) : komentář, str. 1538 - 1542

¹³² HULMÁK, M. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část* (§ 2055-3014) : komentář, str. 1568

¹³³ ACHOUR, G.; PELIKÁN M. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. Vydání první. Ostrava-Přívoz: KEY Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-231-0. (dále citováno jako: „ACHOUR, G.; PELIKÁN M. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*“) str. 48

¹³⁴ HRÁDEK, J. *Předmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 40-48

¹³⁵ Znění § 2900: „Vyžadují-li to okolnosti případu nebo zvyklosti soukromého života, je každý povinen počínat si při svém konání tak, aby nedošlo k nedůvodné újmě na svobodě, zdraví nebo vlastnictví jiného.“

zvyklosti, aplikuje se pouze na svobodu, život, zdraví a vlastnictví a to pokud tento chráněný statek náleží jiné osobě, a to z důvodu kritiky předchozího ustanovení pro její přílišnou obecnost.¹³⁶ Dělení na absolutní a jiná práva je zdůvodňováno jejich povahou. Práva absolutní působí *erga omnes*, ale to je relativní jen mezi určitými stranami. Pokud tedy zákonná povinnost nebyla stanovena na ochranu poškozeného subjektu, povinnost k náhradě škody nevznikne.¹³⁷

Důvodová zpráva dokonce uvádí, že předchozí prevenční povinnost byla poznamenána ideologií a společenským zřízením své doby, zejména zájmy socialistické společnosti, a že v praxi vedla k nepředvídatelným efektům a vnášela do soukromých poměrů značnou nejistotu. A proto bylo její široké vymezení v rekodifikaci občanského práva takto omezeno.¹³⁸

5.5 Jednotlivé skutkové podstaty předšmluvní odpovědnosti

Jednotlivé skutkové podstaty zvláštních povinností při jednání o uzavření smlouvy, a případné náhrady škody způsobené jejich porušením, zakotvuje občanský zákoník do své části čtvrté, do úpravy relativních majetkových práv. Předšmluvní odpovědnost je poprvé v českém právním řádu kodifikována v ustanoveních § 1728 – 1730 občanského zákoníku. Dle komentáře upravuje zákon pět základních případů předšmluvní odpovědnosti, poslední z nich i mimo výše vymezený rámec.¹³⁹

5.5.1 Jednání o uzavření smlouvy bez úmyslu ji skutečně uzavřít

Ustanovení § 1728 odst. 1 stanovuje: „*Každý může vést jednání o smlouvě svobodně a neodpovídá za to, že ji neuzavře, ledaže jednání o smlouvě zahájí nebo v takovém jednání pokračuje, aniž má úmysl smlouvu uzavřít.*“

¹³⁶ HULMÁK, M. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014)* : komentář, str. 1512-1513

¹³⁷ ACHOUR, G.; PELIKÁN M. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*, str. 48

¹³⁸ „*Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb.*“

¹³⁹ HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054)* : komentář. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2014, xvii, 1317 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0. (Dále citováno jako: „HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054)* : komentář“) str. 48

Tato zákonná úprava je projevem obecné povinnosti chovat se poctivě, jak bylo popsáno výše a jak je zakotveno v ustanovení § 6. A pokud je tato povinnost porušena, vzniká straně, která se takto nepoctivě chovala, povinnost nahradit druhé straně škodu, kterou jí tímto svým jednáním způsobila. Vyžadován je pak úmysl k neuzavření smlouvy, o které se jedná, a to i pokud nastane teprve v průběhu vyjednávání o jejích podmínkách.¹⁴⁰

Pro úspěšné uzavření smlouvy je vyžadován konsenzus jednajících stran. Strany v okamžiku, kdy do vyjednávání vstupují, nemají povinnost smlouvu uzavřít a nejsou odpovědné za to, zda bude smlouva uzavřena nebo nikoliv. Je tedy nutné tuto situaci odlišit od případu vyjednávání stran o podmínkách smlouvy, kdy nakonec k uzavření smlouvy nedojde, jelikož stranám navrhované podmínky nevyhovují. Klíčem je nepoctivé jednání strany, která v libovolném okamžiku vyjednávání má úmysl nekontrahovat. Poctivý obchodní styk vyžaduje, aby si strany mohly důvěřovat v projevu jejich vůle. Pokud jedna ze stran svůj zájem o uzavření smlouvy jen předstírá, „jedná na oko“, jedná vůči druhé straně nepoctivě. Jednající strana, která byla takto oklamána, má právo na náhradu újmy.¹⁴¹ Strana, která jednala nepoctivě, nahradí druhé straně veškeré marně vynaložené náklady a případně ušlý zisk, jak bude zmíněno v níže uvedeném příkladu.

Ustanovení můžeme rozdělit do dvou skutkových podstat. První z nich strana naplní, pokud do samotného jednání o uzavření smlouvy vstoupila bez úmyslu ji uzavřít.¹⁴² Příkladem této skutkové podstaty může být jednání provozovatele restaurace, který se dozvěděl, že prázdný nebytový prostor v blízkosti jeho podniku má být pronajat také jako restaurace. Majitel podniku skrze svého přítele fingoval zájem o pronájem místa a neúměrně navýšil částku, za kterou by si byl ochoten prostor pronajmout. Tím skutečného zájemce odradil a záhy jednání o uzavření

¹⁴⁰ ACHOUR, G.; PELIKÁN M. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*, str. 49

¹⁴¹ HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054) : komentář*^(c) str. 48-49

¹⁴² ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J.; FIALA, J. a kol. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III.*, 2014, xxviii, 1298 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692. (dále citováno jako: „ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III.*“) str. 22-23

nájmu ukončil. Vlastníkovi prostoru tak vznikla škoda, která odpovídá zisku, kterého by dosáhl, pokud by byla smlouva jednou ze smluvních stran uzavřena.¹⁴³

Druhou skutkovou podstatou ustanovení § 1728 odst. 1 je setrvání strany v jednání o smlouvě v případě, že zájem o její uzavření v průběhu jednání opadl. Druhá strana je tedy nepoctivým jednáním udržována v naději, že smlouva bude uzavřena. Komentář v rozboru ustanovení uvádí, že lepší formulací by bylo uvedení úmyslu smlouvu neuzavřít, nikoliv nedostatku úmyslu ji uzavřít.¹⁴⁴

Motivací k nepoctivému jednání, které naplňuje znaky tohoto ustanovení, může být mnoho. Obvyklé je jednání strany, která předstírá úmysl kontrahovat, aby z potencionálního smluvního partnera vylákala nějaké výhody, nebo jí bylo poskytnuté nějaké plnění. Jde tedy o chování, kdy se jedna ze smluvních stran pouze tváří, že chce kontrahovat, ale skutečným úmyslem je jen čerpání výhod, které jsou s kontraktačním procesem spojeny. Může se jednat například o různé nabídky společností typu „Všichni, co podepíší smlouvu, získají letenku do Ameriky“. Toto podobné jednání najdeme i ve známém českém filmu „Babí léto“, kde Oldřich Lipský předstírá zájem o koupi zámečku.

Dalším motivem může být i fingování obchodního jednání o uzavření smlouvy s úmyslem odhalit obchodní politiku konkurenta. Není jím ale vyjednávání o smlouvě s obchodním partnerem, pokud nevíme, zda bude uzavřena. Ani taktika, kdy při úmyslu smlouvu uzavřít není plně odhalena skutečná vůle strany, není nepoctivá.¹⁴⁵

Důležité je zmínit, že takto ostře nebylo v současné úpravě nepoctivé jednání vymezeno a žádné závěry Nejvyššího soudu tak na toto jednání aplikovat nemůžeme. Bude tedy otázkou budoucích rozhodnutí soudů, jak široce s aplikací tohoto ustanovení naloží.

¹⁴³ ACHOUR, G.; PELIKÁN M. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*, str. 51

¹⁴⁴ ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III.*, str. 22-23

¹⁴⁵ HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054): komentář^(c)* str. 48-49

5.5.2 Nesplnění informační povinnosti

Ustanovení § 1728 odst. 2 ukládá obecnou informační povinnost při jednání o smlouvě. „*Při jednání o uzavření smlouvy si smluvní strany vzájemně sdělí všechny skutkové a právní okolnosti, o nichž ví nebo vědět musí, tak, aby se každá ze stran mohla přesvědčit o možnosti uzavřít platnou smlouvu a aby byl každé ze stran zřejmý její zájem smlouvu uzavřít.*“

V rámci jednání o uzavření smlouvy vždy dochází k určité výměně informací, to vyplývá již z povahy smlouvy a procesu uzavření. V praxi ale smluvní strany většinou nedospějí k uzavření smlouvy výhradně díky skutečnostem, které jsou uvedeny přímo v jejím návrhu, ale také k těm, které si strany při jednání vzájemně sdělují. Nedodání informací nezbytných k dosažení konsensu tak může vést k závěru, že smlouva nebude uzavřena.¹⁴⁶

V první řadě je důležité vyložit problematickou formulaci toho, jaké veškeré informace si mají strany sdělit. Jaké jsou informace, které druhou stranu přesvědčí o možnosti uzavřít platnou smlouvu? Z logiky věci má vždy jedna ze stran určitý „informační náskok“, který získala vlastním přičiněním, mohou to být letité odborné znalosti nebo i exkluzivně získané informace. Je tedy spravedlivé, aby se strana o tuto informační výhodu připravila tím, že bude mít povinnost je druhé straně vyjevit? Uvedený problém bude zřejmě středem odborných diskusí, a bude potřeba tuto hranici citelně judikovat a hranice vymezovat. Učebnicový příklad tento rozdíl popisuje na situaci vlastníka obrazu, který jej považuje za kopii slavného Mistra a chce jej prodat. Kupující, který obchoduje s uměleckými předměty, v něm okamžitě pozná originál a kus koupí za neúměrně nižší cenu. Nebo případ prodeje orné půdy, kdy kupující ví o záměru změny územního plánu a přeměny pozemků na stavební parcely.¹⁴⁷

V době účinnosti předchozí právní úpravy byla informační povinnost odvozována jen ze všeobecné prevenční povinnosti, z ustanovení § 415 starého občanského zákoníku. Výklad současného ustanovení by mohl navazovat na

¹⁴⁶ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*, str. 152-153

¹⁴⁷ HULMÁK, M.; VLČEK K.: *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část*, Právní rozhledy 17/2012, s. 602-608, ISSN: 1210-6410 (dále citováno jako: „HULMÁK, M.; VLČEK K.: *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy*“)

judikaturu Nejvyššího soudu a rozhodnutí pod sp. zn. 23 Cdo 3724/2009, sp. zn. 25 Cdo 1394/2007 a sp. zn. 22 Cdo 2506/1999, které jsou podrobně rozvedeny v kapitole 4. 2. této práce.

Princip informační povinnosti dopadá na všechny smlouvy bez ohledu na jejich smluvní typ, povahu smluvních stran či jejich sjednávání. Promítá se do smluv uzavíraných adhezním způsobem, spotřebitelských smluv, obchodních podmínek, kupních smluv, pojistných smluv a dalších. Jeho základem je rozdílný ekonomický zájem smluvních stran. Obě totiž usilují o co nejkvalitnější plnění strany druhé za vydání co možná nejmenších plnění ze své strany.¹⁴⁸

Možností smluvní strany smlouvu uzavřít je myšlena povinnost smluvní strany informovat o případných důvodech neplatnosti smlouvy. Tedy pokud je k uzavření smlouvy požadován souhlas třetí osoby nebo pokud je omezeno nakládání s věcí, která má být předmětem převodu. Zájem strany smlouvu uzavřít lze pak shrnout jako podmínky, za kterých daná strana k jejímu uzavření přistoupí. Ty mohou být formulovány výslovně v textu smlouvy nebo řečeny při vyjednávání potenciálních kontrahentů. A pokud existuje okolnost, která by mohla uzavření smlouvy překazit, a jedna ze smluvních stran o ní ví, má povinnost ji druhé straně sdělit.¹⁴⁹

Důsledky nedodržení informační povinnosti nastanou, pokud popsané informace nebudou poskytnuty vůbec nebo neúplně anebo nepravdivě. Jelikož informační povinnost ukládá zákon, bude poškozená strana požadovat náhradu škody podle ustanovení § 2900. Pro poškozenou stranu pak bude klíčové prokázat, že pokud by byla informační povinnost druhou stranou splněna, smlouva by nebyla uzavřena. Dalším případem pak bude uzavření neplatné smlouvy za okolnosti, kdy jedna ze stran o důvodech vedoucí k neplatnosti věděla nebo vědět musela, ale poškozenou stranu o tom záměrně neinformovala. Pokud bude smlouva uzavřena, a jedna ze stran bude poškozena tím, že druhá strana svoji informační povinnost nesplnila nebo splnila jen z části, bude mít tato poškozená strana nárok na náhradu

¹⁴⁸ HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část* (§ 1721-2054) : komentář, str. 49-50

¹⁴⁹ HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část* (§ 1721-2054) : komentář, str. 50-51

újmy, která jí tímto vznikla. Stejně tomu bude v případě, kdy uzavřená smlouva bude neplatná relativně, ale druhá strana se této neplatnosti nedovolá. Rozsahem náhrady škody pak bude skutečná škoda a vzniklý ušlý zisk. Pokud důsledkem skutečné škody bude vznik dluhu, bude povinností škůdce zbavit poškozeného dluhu nebo mu poskytnout náhradu.¹⁵⁰

Informační povinnost má společnou vazbu s úpravou omylu (ustanovení § 583¹⁵¹), jelikož se vzájemně doplňují. A pokud by došlo k překrytí obou situací, bude mít poškozená strana na výběr prostředků nápravy. Taktéž se bude vycházet při vztahu informační povinnosti s neúměrným zkrácením dle ustanovení § 1793¹⁵². Pokud bude předpokládán průnik informační povinnosti a právem z vad, příklání se autor k plnění z práva z vad, a to zejména s ohledem na ustanovení § 1925.¹⁵³ Zvláštní úpravu informační povinnosti nakonec nese i ustanovení § 2950¹⁵⁴ o škodě způsobené informací nebo radou odborníka.¹⁵⁵ Strana, která v tomto případě utrpěla újmu, nemusí prokazovat ani porušení povinnosti ani zavinění odborníka, ale pouze vztah mezi neúplnou informací či škodlivou radou.¹⁵⁶

¹⁵⁰ HULMÁK, M.; VLČEK K.: *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy*, str. 602

¹⁵¹ Znění § 583: „Jednal-li někdo v omylu o rozhodující okolnosti a byl-li v omyl uveden druhou stranou, je právní jednání neplatné.“

¹⁵² Znění § 1793 (1): „Zaváží-li se strany k vzájemnému plnění a je-li plnění jedné ze stran v hrubém nepoměru k tomu, co poskytla druhá strana, může zkrácená strana požadovat zrušení smlouvy a navrácení všeho do původního stavu, ledaže jí druhá strana doplní, oč byla zkrácena, se zřetelem k ceně obvyklé v době a místě uzavření smlouvy. To neplatí, pokud se nepoměr vzájemných plnění zakládá na skutečnosti, o které druhá strana nevěděla ani vědět nemusela.“

¹⁵³ Znění § 1925: „Právo z vadného plnění nevyklučuje právo na náhradu škody; čeho však lze dosáhnout uplatněním práva z vadného plnění, toho se nelze domáhat z jiného důvodu.“

¹⁵⁴ Znění § 2950: „Kdo se hlásí jako příslušník určitého stavu nebo povolání k odbornému výkonu nebo jinak vystupuje jako odborník, nahradí škodu, způsobí-li ji neúplnou nebo nesprávnou informací nebo škodlivou radou danou za odměnu v záležitosti svého vědění nebo dovednosti. Jinak se hradí škoda, kterou někdo informací nebo radou způsobil vědomě.“

¹⁵⁵ HULMÁK, M.; VLČEK K.: *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy*, str. 644

¹⁵⁶ ACHOUR, G.; PELIKÁN M. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*, str. 164

Meze ustanovení o informační povinnosti, která je založena na poctivém jednání, se budou, jak již bylo zmíněno v předchozí skutkové podstatě předšmluvní odpovědnosti, hledat velmi těžko. Poctivost je pojem relativně široký a nelze nijak bagatelizovat. I v tomto případě soudce čeká zodpovězení složitých otázek, zejména při řešení situace, kdy si strana může informační náskok ponechat, a kdy bude povinna smluvního partnera varovat. Byť jsou zákonné meze a základní pravidla stanoveny jasně, každé vyjednávání o smlouvě je jiné a každá ze smluvních stran může považovat za zásadní jinou informaci. Toto ustanovení je tedy nesporně na interpretaci velice složité.

5.5.3 Neuzavření smlouvy, dospějí-li strany do takové fáze, že se uzavření smlouvy jeví jako pravděpodobné

Ustanovení § 1729 odst. 1 upravuje: „*Dospějí-li strany při jednání o smlouvě tak daleko, že se uzavření smlouvy jeví jako vysoce pravděpodobné, jedná nepoctivě ta strana, která přes důvodné očekávání druhé strany v uzavření smlouvy jednání o uzavření smlouvy ukončí, aniž pro to má spravedlivý důvod.*“ odst. 2 pak navazuje: „*Strana, která jedná nepoctivě, nahradí druhé straně škodu, nanejvýš však v tom rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy v obdobných případech.*“

Tato skutková podstata předšmluvní odpovědnosti se neformálně nazývá jako neuzavření smlouvy „za pět minut dvanáct“. Na první pohled by se mohlo zdát, že je obsahově opačná proti ustanovení § 1728 odst. 1 popsáném výše, nicméně se obě ustanovení překrývají. Deliktem tohoto ustanovení je, že jedna ze stran připustila, aby se uzavření smlouvy jevílo jako vysoce pravděpodobné, a to bez potřebné míry jistoty, vzbudila v potenciálním smluvním partnerovi důvodné očekávání, že smlouva bude uzavřena, a nakonec od jednání ustoupila. Deliktem tedy není nemožnost smlouvu uzavřít. Toto je klíčové pro následné rozlišení obou ustanovení a zejména pro posouzení kauzálního nexu a rozsahu odpovědnosti za škodu.¹⁵⁷

Jedná se o situace, kdy mají strany přímý záměr smlouvu uzavřít. Nebude se tedy jednat o situace, kdy je zájem pouze předstírán. Ustanovení popisuje situaci, kdy jednání o smlouvě ještě k závěru nedospěla, ale už se mu velmi přiblížila, a

¹⁵⁷ ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III.*, str. 24-25

jedna ze stran v dobré víře spoléhá na to, že smlouva bude uzavřena. A prostor pro ukončení vyjednávání je menší a menší tím, jak se blíží konec vyjednávání smluvních stran. Ukončení jednání o uzavření smlouvy bez spravedlivého důvodu není možné jen tak, aniž by strana, která jednání přerušila, nemusela hradit druhé straně výdaje, které jí tímto vzešly. Skutečnost, že smlouva je téměř uzavřena ještě neznamená odpovědnost strany, která jednání přerušila, nahradit škodu. Podstatné je, aby tato strana vzbudila v potencionálním smluvním partnerovi přesvědčení, že smlouva uzavřena skutečně bude.¹⁵⁸

Oproti úpravě již zmíněného unifikčního projektu CEC je bohužel vypuštěna vazba na požadavek dobré víry, což dle názoru autora dobrou víru nikterak nediskvalifikuje, ale do značné míry skutečnou povahu *Culpa in contrahendo* zastírá.¹⁵⁹ Stejně tak to stanovuje UNIDROIT a PECL a rozpor s dobrou vírou vyzdvihuje. Kořeny této skutkové podstaty předsmluvní odpovědnosti můžeme najít už u italského autora Gabriela Faggella, který důsledkům přerušeni jednání přisuzoval základ odpovědnosti, což bylo v roce 1961 v naprostém rozporu s tehdejší výkladem.¹⁶⁰

Důvodné očekávání, že bude smlouva uzavřena, může strana mít v okamžiku shody v obsahu právního závazku. Strany si v tomto okamžiku zřetelně daly najevo, že se již nejedná o volnou úvahu, zda bude smlouva uzavřena či nikoli. Bude se jednat o situaci, kdy smluvní strany už jen čekají na splnění posledních podmínek či naplnění určitého předpokladu (doložení znaleckého posudku, složení požadované zkoušky, finanční způsobilost strany apod.). Pravděpodobnost, že smlouva bude uzavřena, je velmi vysoká. Ukončení jednání o smlouvě pak může náležet v nečinnosti nepoctivé strany nebo v odmítnutí dalšího jednání. Absenci spravedlivého důvodu pak lze vyložit jako neexistenci důvodu, který by bylo možné objektivně, vzhledem k předchozímu jednání, považovat za ospravedlnitelný. V praxi se může jednat o vážnou změnu poměrů jedné strany nebo změnu v očekávaných okolnostech, které druhá strana vyvolala. Nikoli však výhodnější

¹⁵⁸ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*, str. 153

¹⁵⁹ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 82-84

¹⁶⁰ CASTRONOVO, C. *Předsmluvní odpovědnost*, str. 177

nabídka konkurence, změna poptávky na trhu nebo neočekávaná změna stanoviska jedné ze stran k uzavření smlouvy.¹⁶¹

Ustanovení § 1729 odst. 1 nebude pro soudní praxi novinkou. Podobné případy již Nejvyšší soud řešil v rozhodnutích 29 Odo 1166/2004, 29 Odo 1335/2005 a 25 Cdo 127/2007, jak bylo zmíněno v kapitolách 4.1.1. a 4.1.2. této práce.

Výkladový problém, který se za předchozí úpravy neřešil, nastává v ustanovení § 1729 odst. 2, kde je výslovně upravena výše škody, kterou poctivá strana může požadovat k náhradě. Škudci je výslovně uložena povinnost nahradit újmu. Existují ale dva protichůdné způsoby náhrady škody, tzv. interesse negativní a interesse pozitivní, které se navzájem vylučují.

Pozitivní interesse má poškozenou stranu dostat do pozice, ve které by strana byla, pokud by byla smlouva řádně uzavřena. Celý skutkový vývoj tedy jakoby proběhl tak, kdyby žádná ze stran nejednala nepoctivě a smlouva by byla plněna. V případě pozitivní interesse se hradí náklady, které poškozená strana již vynaložila, tedy skutečná škoda a taktéž ušlý zisk. Skutečná škoda pak obsahuje náklady, které poškozený vynaložil, vzhledem k neuzavření smlouvy zbytečně. V případě jejich výše pak platí pravidlo, že jsou hrazeny pouze náklady, byly-li přiměřené. Tato náhrada má tedy poškozenému navodit stav, ve kterém by se nacházel, kdyby byla smlouva uzavřena, vyloučen je ale zákaz obohacení na vzniklé situaci. Neměl by být tedy hrazen jak ušlý zisk, tak újma. V tomto ale judikatura¹⁶² také jednotná není.¹⁶³

Smyslem negativní interesse je dostat poškozenou stranu do pozice, jakoby o vzniklé situaci nikdy neslyšela, jakoby událost nikdy nenastala a k právnímu jednání vůbec nedošlo. Škudce pak hradí pouze skutečnou škodu, která odpovídá výši zbytečně vynaložených nákladů. Komentář uvádí právě ustanovení § 1729 odst. 2 jako představitele negativní interesse a to tak, že jejím limitem je výše pozitivní

¹⁶¹ HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část* (§ 1721-2054) : komentář, str. 60-61

¹⁶² Autor komentáře uvádí rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. 25 Cdo 1233/2006, který dovozuje vznik náhrady za skutečnou škodu i ušlý zisk.

¹⁶³ HULMÁK, M. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část* (§ 2055-3014) : komentář, str. 1572-1573

interesse.¹⁶⁴ Budou tedy nahrazeny zbytečné náklady, ale nanejvýš v rozsahu, který odpovídá ztrátě. Tedy v případě, kdyby zbytečné náklady přesáhly výši ztráty, pak by už ani ty hrazeny nebyly. Otázkou je, zda je tento výklad spravedlivý, když neukládá povinnost hradit náklady, které přesáhnou výši ztráty a ušlého zisku, kdy poškozená strana měla právo je vynaložit.

V Německu¹⁶⁵, v Rakousku¹⁶⁶ a ve většině dalších evropských jurisdikcích se v rámci institutu předsmuvní odpovědnosti hradí pouze negativní interesse. I česká úprava počítá s omezením rozsahu utrpěné škody, a to náhradou škody v rozsahu, který odpovídá ztrátě z neuzavřené smlouvy. Požadavek náhrady škody v rozsahu ztráty v obdobném případě však posouvá náhradu škody do hypotetické roviny, dosahované třetími osobami. Autor se k této úpravě vymezuje negativně a doporučuje úpravu znění na to, které vymezoval obchodní zákoník^{167, 168}.

Ustanovení o náhradě škody bychom měli tedy vnímat jako varování všem poctivým stranám, aby nevynakládaly příliš mnoho nákladů ještě před uzavřením smlouvy, jelikož více než co by odpovídalo zisku, který mohou z kontraktu, by jim v případě nepoctivého jednání potenciálního kontrahenta nahrazeno nebylo.

Otázka náhrady škody je i v tomto případě velice citlivá a složitá, což jistě brzy posoudí i soudy. Vnímejme ale, že ve většině Evropy (určitou výjimku představuje Holandsko¹⁶⁹) se ušlý zisk nehradí a literatura předvídá, že tomu bude i v případě českého práva. Autor považuje případnou náhradu škody za pádný důvod k obcházení zákona. Rozsah náhrady škody bude tedy odpovídat škodě vzniklé v důsledku spolehnutí se na tento vztah. Kryty budou náklady, které strana vynaložila, nikoliv ale v rozsahu odpovídajícím ztrátě z neuzavřeného obchodu. Je

¹⁶⁴ HULMÁK, M. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014)* : komentář, str. 1573

¹⁶⁵ HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 48

¹⁶⁶ HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 71

¹⁶⁷ Obchodní zákoník žádal náhradu ušlého zisku, kdy poškozená strana mohla požadovat náhradu zisku dosahovaném zpravidla v poctivém obchodním styku za obdobných podmínek v podobném oboru, v kterém strana podniká.

¹⁶⁸ HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 198

¹⁶⁹ Holandsko umožňuje i náhradu pozitivní interesse, pokud jsou jednání o smlouvě ve velmi pokročilé fázi.

tomu z toho důvodu, že smluvní strany si *de facto* nedohodly podstatné náležitosti smlouvy, a proto nelze ani rozsah takovéto škody stanovit.¹⁷⁰

5.5.4 Zneužití nebo prozrazení důvěrných informací

Vymezení mlčenlivosti stran smlouvy je upraveno v ustanovení § 1730 odst. 1: „Poskytnou-li strany při jednání o smlouvě údaje a sdělení, má každá ze stran právo vést o nich záznamy, i když smlouva nebude uzavřena.“ a v odst. 2: „Získá-li strana při jednání o smlouvě o druhé straně důvěrný údaj nebo sdělení, dbá, aby nebyly zneužity, nebo aby nedošlo k jejich prozrazení bez zákonného důvodu. Poruší-li tuto povinnost a obohatí-li se tím, vydá druhé straně to, oč se obohatila.“

První odstavec je v silné vazbě na ustanovení § 1728 odst. 2 a umožňuje straně si zaznamenat získané informace. Strana v době poskytnutí informací ale s jistotou neví, zda bude smlouva uzavřena nebo nikoliv. Komentář se přiklání k výkladu, že nelze podmiňovat právo pořizovat záznamy, ale vést si záznamy může strana nepodmíněně vždy, v případě že, smlouva bude uzavřena nebo nikoliv.¹⁷¹

Ustanovení o mlčenlivosti není v občanském zákoníku novinkou, podobnou úpravu totiž obsahoval obchodní zákoník, jak o tom pojednává kapitola 3. 3. 3. této práce. Předchozí úprava se vztahovala pouze na obchodní závazkové vztahy. Obchodní zákoník také pojil s touto ochranou jen subjektivně důvěrné informace oproti současné úpravě, jak bude uvedeno dále. A taktéž, rozdílně od dnešního pojetí, upravovala pouze povinnost k náhradě škody, nikoliv právo na vydání obohacení. Základ úpravy ale zůstává v ochraně před nepovoleným nakládáním s důvěrnými údaji. Strana, které byly tyto informace sděleny má povinnost dbát na to, aby nebyly zneužity nebo prozrazeny bez zákonného důvodu.¹⁷²

Novinkou v občanském zákoníku je také, že strana nemusí důvěrné informace za důvěrné vysloveně označit. Jsou za ně považovány takové údaje nebo sdělení, které za ně strana označí, ale i ty informace, pro které označení jako důvěrné vyplývá

¹⁷⁰ HRÁDEK, J. *Předsmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 198

¹⁷¹ ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III.*, str. 27

¹⁷² SVEJKOVSKÝ, J.; KABELKOVÁ, E.; VYCHOPENĚ, M. *Vzory smluv, petičů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxix, 746 s. ISBN 978-807-4002-816, str. 359

z okolností. Je tedy třeba vždy objektivně posoudit, zda jsou informace důvěrné nebo ne. Okolnosti, z kterých může důvěrnost vyplývat, jsou například bezpečnostní opatření, která jsou při jednání zajišťována, nebo z charakteru plnění předmětu smlouvy (know-how poskytovatele) ke zlepšení svých vlastních postupů. Tyto informace pak nemusí splňovat náležitosti obchodního tajemství, jak jej vymezuje § 504, jelikož by se jednalo o případ nekalosoutěžního jednání.¹⁷³ Pokud informace za důvěrné označeny nebudou, bude v případném sporu záležet na posouzení soudu, jakou povahu měly vyzrazené informace.¹⁷⁴ Informací, které nemohou být považovány za důvěrné, jsou třeba všeobecně známé a dostupné, se toto ustanovení týkat nebude a jeho ochranu požívat nebude.¹⁷⁵

I výklad tohoto ustanovení může být zavádějící, jelikož o žádné povinnosti k náhradě škody nepojednává. Ale věta druhá odst. 2 upravuje povinnost vydání obohacení, což by mohlo být vykládáno jako úprava speciální. Opačný výklad by totiž vedl ke značné nejistotě, jelikož by znamenal, že nedošlo k žádným negativním právním následkům.¹⁷⁶ Komentáře však o tomto pojetí nehovoří a při posuzování porušení ustanovení § 1730 postupují, jako při porušení zákonné povinnosti, a aplikován je tedy § 2910. Vydání prospěchu tedy není vnímáno jako redukce náhrady škody. Při porušení této povinnosti dochází zjevně také k porušení poctivosti, jelikož stranám musí být zjevné, že se jedná o informace důvěrného charakteru. A ten, kdo tuto povinnost poruší, je povinen vydat prospěch, který mu z vyzrazení informace vzešel. Získání prospěchu však není podmínkou náhrady škody, jelikož k protiprávnímu jednání, se kterým je povinnost k náhradě škody nepochybně došlo, bude se postupovat dle výše zmíněné obecné úpravě náhrady škody. Okolnost, zda nakonec k uzavření smlouvy došlo nebo nikoli, roli nehraje.¹⁷⁷

Tímto ovšem výčet skutkových podstat předsmuvní odpovědnosti není vyčerpán. V případě *Culpa in contrahendo* se nejedná o *numerus clausus*, jelikož

¹⁷³ HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054)* : komentář, str. 65

¹⁷⁴ ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III.*, str. 27

¹⁷⁵ HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 162-163

¹⁷⁶ HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054)* : komentář, str. 66

¹⁷⁷ ŠVESTKA, J. *Občanský zákoník: komentář. Svazek III.*, str. 28

nepoctivě lze jednat i jinými způsoby. I předchozí úprava se opírala o generální prevenční povinnost a i na základě dnešní úpravy občanského zákoníku mohou být postihovány i jiné typy nepoctivých jednání v předmluvním stádiu. Komentář¹⁷⁸ však výslovně do základních případů předmluvní odpovědnosti řadí také ustanovení § 579.

5.5.5 Způsobení neplatnosti právního jednání

Ustanovení § 579 upravuje následky způsobení neplatnosti právního jednání v odst. 1: „*Způsobil-li někdo neplatnost právního jednání, nemá právo namítnout neplatnost nebo uplatnit z neplatného právního jednání pro sebe výhodu.*“ a v odst. 2: „*Kdo způsobil neplatnost právního jednání, nahradí škodu z toho vzniklou straně, která o neplatnosti nevěděla.*“

Toto ustanovení je projevem jedné ze základních zásad občanského práva „Nikdo nemůže mít prospěch z vlastní nepoctivosti.“. Základem úpravy je myšlenka, že pokud někdo způsobil svým jednáním neplatnost, není třeba jej chránit, naopak ponese následky takovým jednáním založené. Vztahuje se pouze na neplatnost relativní, tedy na takové jednání, které vyvolá zamýšlené právní následky, pokud oprávněná osoba neplatnost nenamítne. V případě, že ji namítne, je jednání neplatné od samého počátku. Osoba stížená vadou se tedy může rozhodnout, zda bude z právního jednání vázána nebo nikoliv.¹⁷⁹

Neplatnost způsobuje zbavení jednání zamýšlených právních následků. Jednání, které bylo takto provedeno, není platné *ex tunc*. V některých případech však není možné jako jediný negativní následek použít neplatnost právního jednání. Pokud byly s provedením vadného jednání spojeny náklady, má ten, jehož jednáním byla neplatnost způsobena, povinnost nahradit škodu tímto jednáním způsobenou. Jedná se o prostředek k nápravě vzniklých nepříznivých následků. Od předchozích ustanovení předmluvní odpovědnosti se tato povinnost liší tím, že zákon stanovuje povinnost k náhradě škody pouze tehdy, pokud poškozená strana o neplatnosti nevěděla. Právo na náhradu škody má tedy jen smluvní strana, která se na neplatnosti

¹⁷⁸ HULMÁK, M. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část* (§ 1721-2054) : komentář, str. 48

¹⁷⁹ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část*, str. 2072

nepodílela, jelikož o ní nevěděla. Vědomost o vadě právního jednání musí být taktéž významná z hlediska rozhodnutí potenciální smluvní strany, zda právní jednání učiní nebo nikoliv.¹⁸⁰

¹⁸⁰ LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část*, str. 2074-2076

6 Příklady využití předšmluvní odpovědnosti v praxi

Běžnou praxí obchodních společností je uzavírání dvou typů dohod s potenciálními obchodními partnery. *Letter of Intent* a *Non Disclosure Agreement* upravují jednání potencionálních smluvních partnerů v předšmluvní fázi. Tyto instrumenty lze tedy pod institut předšmluvní odpovědnosti podřadit. Odpovědnost v předšmluvní fázi takto často upravují obchodní společnosti, například při jednání o fúzích a akvizicích.

6.1 Non Disclosure Agreement

Non Disclosure Agreement „NDA“, je využíván zejména v praxi společností pohybujících se na kapitálových trzích, detailně upravuje způsob nakládání informací poskytnutých potenciálními smluvními partnery. Lze jej tedy považovat za určitý projev ustanovení § 1730.¹⁸¹ Hlavním cílem tohoto instrumentu, v praxi také označovaného jako „Confidential Agreement“, je ochránit důvěrné informace, které si strany v průběhu vyjednávání o uzavření smlouvy, vyměnily. Jedná se i ochranu informací, které byly jednostranně poskytnuty při *Due Diligence* jedné z potenciálních stran kontraktu.

V praxi obchodních společností se jedná například o důvěrné informace poskytnuté prodávající stranou kupujícímu. Znění NDA je většinou připravováno právním zástupcem nebo finančním poradcem prodávajícího. Text dokumentu zejména dbá o ochranu informací o finančních schopnostech jedné ze stran plnit své závazky nebo ochranu obchodního strategie či podnikatelského plánu společnosti. V tomto dokumentu strany apelují na ochranu informací, které považují za součást obchodního tajemství, nebo jim přisuzují takovou důležitost, která jim zaručuje jejich dosavadní postavení na trhu.

Záměrem uzavření NDA je také ochrana samotné informace, že spolu vůbec jednotlivé strany vedou obchodní jednání o uzavření kontraktu. I tyto informace mají v obchodních vztazích, kde je silné konkurenční prostředí, velkou váhu. Vyzrazení informace o obchodním jednání potencionálních smluvních partnerů mohou mít také

¹⁸¹ MAREK, Radan. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2013, xxx, 431 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7, str. 278

negativní dopad na zaměstnance jednajících společností. Mohou uvádět v nejistotu také jejich obchodní partnery či dodavatele.

Důležitou součástí NDA je také dohoda, že veškeré informace a dokumenty, které si strany v předmluvní fázi vyměnily, budou vráceny nebo zničeny. Požadavek se týká všech kopií a příloh poskytnutých dokumentů. Strany budou většinou požadovat záruku druhé strany, že poskytnuté důvěrné informace byly zničeny. K tomuto bude přistoupeno v okamžiku, kdy nedojde k uzavření předpokládaného kontraktu.

Doba trvání NDA bude vyplývat z jednotlivých okolností obchodního případu, roli však bude zaujímat zejména strategická hodnota předávaných informací a předpokládaná doba, za jakou by mohly být informace považovány za nehodnotné. NDA může být uzavřeno na dobu neurčitou, ale v praxi se jejich trvání pohybuje mezi lhůtou trvání od jednoho do pěti let. Doba však může být vázána na uzavření kontraktu nebo určité lhůty po jeho uzavření.¹⁸²

6.2 Letter of Intent

Letters of Intent „LOI“ neboli Dopisy o záměru jsou označovány zejména za angloamerickou praxi, nicméně k jejich uzavírání dochází i v podmínkách českých obchodních vztahů. A jejich obsahem je zejména závazné prohlášení stran o úmyslu jednat a vymezují základ navrhovaných podmínek kontraktu.¹⁸³

V praxi bývá LOI označován také jako „*term sheet*“, „*memorandum of understanding*“ nebo „*heads of terms*“. Obsahově se jedná o totožný dokument, jehož hlavním záměrem je dohoda případného kupujícího s případným prodávajícím o vážnosti úmyslu vstoupit do vyjednávání. Užitečnost LOI tkví zejména v tom, že si strany mohou ujasnit, co od vyjednávání očekávají, a jak bude případně v jednotlivých krocích probíhat. LOI je ve většině profesionálních obchodních

¹⁸² FRANKLE, D.; LANDSMAN, S.; GREENE, J. *The Mergers & Acquisitions Handbook*, Bowne&Co, New York, First Edition, dostupné na: <http://www.slideshare.net/jg2009/bowne-ma-handbook>, (Dále citováno jako: *The Mergers & Acquisitions Handbook*) str. 13-19

¹⁸³ POLČÁK, R. „*Sponsalia pro futuro*“ v *obchodních vztazích*, Právní rozhledy 2/2003, roč. 11., ISSN: 1210-6410, str. 83

jednání jedním z prvních kroků při zahájení vyjednávání. Až po jeho podpisu je zahájeno skutečné jednání o smlouvě.¹⁸⁴

LOI zpravidla obsahuje také ujednání o tom, že není právně závazný a je bez právních účinků. Zakládá ale mimosmluvní odpovědnost, charakterizovanou jako jednání v dobré víře. LOI pak vymezují zejména povinnosti smluvních stran informovat se navzájem o důležitých informacích, dodržovat zásady pečlivosti a opatrnosti a zachovávat etická a morální pravidla. Tyto povinnosti se vztahují na smluvní i předmluvní fázi kontraktu. Dohoda však může obsahovat i „ustanovení o výlučnosti“, kterým se strany zavážou, že nevstoupí do jednání s jinou stranou, než se kterou podepsaly LOI. Vymezují také dobu, po kterou tuto povinnost nesmí porušit. Tato část LOI je pak soudně vynutitelnou a zřizuje i povinnost k náhradě škody při jejím porušení.¹⁸⁵

Určitou podobnost bychom mohli spatřovat s institutem smlouvy o smlouvě budoucí. LOI se však vyznačuje právě mírou nezávaznosti. Nezávaznost ovšem neznamená, že potencionální smluvní partneři nejsou odpovědní za škodu, která v této předmluvní fázi vznikne. Při náhradě škody pak lze navázat výklad Nejvyššího soudu při řešení otázky v rozhodnutí 29 Odo 1166/2004¹⁸⁶, které je podrobně rozvedeno v kapitole 4.1.1. této práce.

¹⁸⁴ *The Mergers & Acquisitions Handbook*, str. 9

¹⁸⁵ SEDLÁČKOVÁ, O. *Letters of Intent neboli tzv. dopisy o záměru*, Bulletin advokacie 10/1998, ISSN 1210-6348, str. 39

¹⁸⁶ MAREŠOVÁ, M. *Předmluvní odpovědnost v případě prohlášení o záměru (Letter of Intent)*, Bulletin advokacie 12/2012, ISSN 1210-6348, str. 37

7 Předšmluvní odpovědnost ve vybraných zahraničních úpravách

Autoři českého občanského zákoníku při tvorbě jeho dnešní podoby vycházeli ze zahraniční úpravy. Velký vliv na současnou podobu českého občanského práva má řada evropských kodexů. Největší inspirací při vymezení zákonné úpravy předšmluvní odpovědnosti poskytovaly však občanské zákoníky BGB a ABGB, proto se na úpravu zkoumaného institutu krátce v následující kapitole zaměřím.

7.1 Německo a *Culpa in contrahendo*

Německá právní kultura je kolébkou předšmluvní odpovědnosti. Rudolf von Jhering se stal svým akademickým zkoumáním v dějinách kontinentálního právního myšlení, jak uvádí autor předmluvy, Koperníkovskou postavou a změnil v mnoho ohledech náhled na právo.¹⁸⁷ A právě jeho práce *Culpa in contrahendo oder Schadenersatz bei nichtigen oder zur Perfektion gelangten Verträgen* přivedla institut předšmluvní odpovědnosti do právního povědomí. I když se dnešní pojetí od původní koncepce poměrně liší, některé Jheringovo myšlenky byly přímo vtěleny do textu BGB.¹⁸⁸ Literatura uvádí, že institut předšmluvní odpovědnosti může vzbuzovat taktéž pozornost tím, že vyjednávání v předšmluvní fázi v určitém smyslu podřizuje sociálnímu rozměru.¹⁸⁹

Zahraníční studie při zkoumání institutu upozorňuje na potřebu důkladného překladu a jeho významu. Pokud je, v Jheringově tezi uváděno, „Offerte“, které je synonymem pro slovo „offer“, je jejich význam přesto odlišný. Pro použití v americkém výkladu je jím chápána nabídka druhé straně k uzavření smlouvy, kde následuje její přijetí či odmítnutí. V poměrech německého práva má však význam širší. Výraz „Offerte“ byl myšlen jako „pozvánka k zahájení vyjednávacího procesu“. Tento výraz se pak stal základním předpokladem pro pochopení, kdy

¹⁸⁷ JHERING, *Boj o právo*, str. 4

¹⁸⁸ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 6

¹⁸⁹ KESSLER, F.; FINE, E. *Culpa in contrahendo, Bargaining in Good Faith and Freedom of Contract: A comparative Study*. Harvard Law Review, 1964, roč. 77, č.3. ISSN 0017-811X, (Dále citováno jako: „KESSLER, F. :*Culpa in contrahendo, Bargaining in Good Faith and Freedom of Contract.*) str. 407

vyjednávání o smlouvě začíná. Poukázal tím na důležitost předsmulvného jednání potenciálních smluvních partnerů. Jako příklad je uváděno otevření obchodu veřejnosti. Samotným otevřením umožňuje potenciálním zákazníkům vstoupit do předsmulvné fáze tím, že si mohou zboží prohlédnout a zjistit podmínky pro jeho koupi. Opakem je americký přístup, kdy „offer“ je až fáze kdy, obchodník na jednotlivá zboží umístí cenu a zákazník přistoupí k uzavření smlouvy.¹⁹⁰

Určitým specifickým znakem německého přístupu před velkou reformou závazkového práva byla absence generální klauzule náhrady škody.¹⁹¹ Německé právo do té doby obsahovalo jen výčet jednotlivých skutkových podstat, ke kterým se odpovědnost vztahovala.¹⁹² Tehdejší úprava předsmulvné odpovědnosti byla vyvozována z ustanovení § 823¹⁹³ a násl. BGB.¹⁹⁴ Jak už bylo zmíněno, v Německu byl jakýkoliv projev vůle potenciálního kontrahenta, že o uzavření smlouvy hodlá alespoň uvažovat, chápán jako zvláštní vztah, který obsahuje práva o povinnosti. Ty jasně vycházely z mimosmluvního vztahu, který je nazýván *Vertragsanbahnung*. Jeho příklad je uveden v případě „*Linoleumfall*“, který je v této práci již popsán. Předsmulvné závazkový vztah a následná odpovědnost tedy vznikají už v předsmulvné fázi, a to už ve stádiu snahy o uzavření smlouvy.¹⁹⁵

Až po téměř sto letech zakotvilo německé právo institut předsmulvné odpovědnosti přímo do textu BGB. Dne 1. ledna 2002 nabyla účinnosti reforma závazkového práva, která vytváří základ předsmulvné odpovědnosti v ustanovení § 311. Tato úprava vycházela z předchozí rozsáhlé judikatury a zakotvuje vznik závazkového právního vztahu. Dle BGB pak závazkový vztah mezi stranami vzniká zahájením vyjednávání o smlouvě nebo podobným kontraktům.¹⁹⁶ Forma

¹⁹⁰ MIRMINA, S. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo*, str. 82

¹⁹¹ HRÁDEK, J. *Předsmulvné odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 29

¹⁹² MIRMINA, S. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo*, str. 84

¹⁹³ Znění § 823 BGB: „*A person who, wilfully or negligently, unlawfully injures the life, body, health, freedom, property or other right of another is bound to compensate him for any damage arising therefrom.*“ A dále § 826 BGB: „*A person, who wilfully causes damage to another in a manner contrary to public policy is bound to compensate the other for damage.*“, citováno z MIRMINA, S. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo*, str. 83

¹⁹⁴ HRÁDEK, J. *Předsmulvné odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 29

¹⁹⁵ HRÁDEK, J. *Předsmulvné odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 30

¹⁹⁶ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*, str. 164

specifického právního vztahu, které mezi stranami vznikne, jak již bylo popsáno výše, je dle předchozí úpravy zachována. Cílem legislativní úpravy bylo také odstranit rozdíl v odpovědnosti za subjektivní nebo objektivní následnou nemožnost plnění.¹⁹⁷

Znění současné úpravy BGB¹⁹⁸ uvádí výjimku v odst. 3 BGB,¹⁹⁹ který uvádí, že je možné, aby takovýto vztah vznikl nejen mezi smluvními stranami, ale i třetí osobou, pokud je dán zvláštní vztah důvěry. Toto ustanovení se týká osob, které mají na uzavření smlouvy charakteristický vliv. Mezi tyto osoby je pak možné zahrnout znalce, zprostředkovatele k uzavření smlouvy a další osoby s případným ekonomickým zájmem.²⁰⁰ Neposkytuje ale žádnou nárok na náhradu či opravu těchto vad.²⁰¹ Obecně ale z nové úpravy vyplývají tři skutkové okolnosti, které mohou vést k předmluvní odpovědnosti, a je jím vyjednávání o smlouvě, její iniciace a podobné obchodní kontrakty.²⁰²

¹⁹⁷ MARKESINIS, B.; UNBERATH H; JOHNSTON, A.. *The German law of contract: a comparative treatise*. 2nd ed. Oxford: Hart publishing, 2006, liv, 979 s. ISBN 18-411-3471-6, str. 458

¹⁹⁸ Znění BGB § 311 (1) „Zur Begründung eines Schuldverhältnisses durch Rechtsgeschäft sowie zur Änderung des Inhalts eines Schuldverhältnisses ist ein Vertrag zwischen den Beteiligten erforderlich, soweit nicht das Gesetz ein anderes vorschreibt.“ (2): „Ein Schuldverhältnis mit Pflichten nach § 241 Abs. 2 entsteht auch durch: 1) die Aufnahme von Vertragsverhandlungen, 2) die Anbahnung eines Vertrags, bei welcher der eine Teil im Hinblick auf eine etwaige rechtsgeschäftliche Beziehung dem anderen Teil die Möglichkeit zur Einwirkung auf seine Rechte, Rechtsgüter und Interessen gewährt oder ihm diese anvertraut, oder 3) ähnliche geschäftliche Kontakte.“ (3): „Ein Schuldverhältnis mit Pflichten nach § 241 Abs. 2 kann nach zu Personen entstehen, die nicht selbst Vertragspartei werden sollen. Ein solches Schuldverhältnis entsteht insbesondere, wenn der Dritte in besonderem Masse Vertrauen für sich Anspruch nimmt und dadurch die Vertragsverhandlungen oder den Vertragsschluss erheblich beeinflusst.“

¹⁹⁹ SCHULZE, R. *Bürgerliches Gesetzbuch kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch*. 1. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2011. ISBN 978-383-2957-315. str. 293

²⁰⁰ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*, str. 164

²⁰¹ FAIRGRIEVE, Duncan. *Product liability in comparative perspective*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, xiii, 363 s. ISBN 05-218-4723-0., str. 101

²⁰² HRÁDEK, J. *Předmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 42

Vedle základních povinností vznikají dle ustanovení § 241 odst. 2 BGB²⁰³ další povinnosti, jako je jednání v dobré víře a informační povinnost. A jejich porušení pak vede ke vzniku odpovědnosti za škodu. Nejedná se však o uzavřený výčet, a bude se vždy posuzovat konkrétní situace. Podobně jako v českém právu pak předšmluvní odpovědnost nevzniká, pokud existuje zvláštní úprava odpovědnosti při porušení zákonné povinnosti.²⁰⁴

Zajímavou byla také délka promlčecí doby, kterou BGB před reformou závazkové práva, stanovil jako třicetiletou. I když ze zmíněné lhůty bylo vymezeno několik výjimek, judikatura odmítala jejich uplatnění pro stanovené případy mimosmluvní odpovědnosti.²⁰⁵

7.2 Rakousko a Culpa in contrahendo

Rakouský ABGB výslovnou úpravu institutu předšmluvní odpovědnosti neobsahuje, je však uznávána jako existující obyčejové právo. Stejně jako v německé úpravě, i v rakouské vedl ke vzniku odpovědnosti z institutu, jednání stran na základě speciálních skutkových podstat odpovědnosti. Jejich zobecněním se pak předšmluvní odpovědnost za jednání, v jehož důsledku nedojde k uzavření smlouvy, vyvinula.²⁰⁶ Vývoj institutu je ale silně vázán na jeho zavedení v Německu a lze konstatovat, že k jeho vývoji docházelo v obou zemích současně. Ale vzhledem k absenci výslovné úpravy lze považovat současný stav v Rakousku za situaci v Německu před reformou závazkového práva. Předšmluvní odpovědnost je tedy dovozována z jednotlivých ustanovení ABGB.²⁰⁷

Za jednoznačně klíčové je považováno ustanovení § 878²⁰⁸ ABGB, který ukládá povinnost strany, jež věděla o nemožnosti plnění smlouvy, informovat o tom

²⁰³ Znění BGB 241 (2): „*Das Schuldverhältnis kann nach seinem Inhalt jeden Teil zur Rücksicht auf die Rechte, Rechtsgüter und Interessen des anderen Teils verpflichten.*“

²⁰⁴ HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*, str. 164

²⁰⁵ HRÁDEK, J. *Předšmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 37

²⁰⁶ SALAČ, J. *Culpa in contrahendo v českém právu?*

²⁰⁷ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 26

²⁰⁸ Znění ABGB § 878: „*Was geradezu unmöglich ist, kann nicht Gegenstand eines gültigen Vertrages werden. Ist Mögliches und Unmögliches zugleich bedungen, so bleibt der Vertrag in erstrem Teile gültig, wenn anders aus dem Vertrage nicht hervorgeht, dass kein Punkt von dem anderen abgesondert werden könne. Wer bei Abschliessung des Vertrages die Unmöglichkeit kannre oder kennen musste, hat dem*

protistranu a případně nahradit škodu, která jí vznikla. Dále lze předsmulvni odpovědnost vyvodit z ustanovení § 874²⁰⁹ ABGB. Zde rakouský občanský zákoník zakotvuje povinnost odškodnění tomu, kdo jednal lstivě, uvedl druhou stranu v omyl, a jehož výsledkem bylo uzavření smlouvy. Dalším ustanovením, které vymezuje odpovědnost za záruky je § 933a, na základě kterého je vyvozována povinnost sdělovat si v předsmulvni fázi potřebné informace.²¹⁰

Taktěž základem předsmulvni odpovědnosti v ABGB je zvláštní závazkový vztah, který vzniká navázáním obchodního kontaktu. Jeho obsahem jsou povinnosti stran nepůsobit škodu, informovat se navzájem o podstatných skutečnostech či nezamezit platnosti smlouvy a jednat v dobré víře. Tyto skutkové podstaty jsou nám známé i z české úpravy institutu. Zajímavostí ovšem je, že v Rakousku nebyla přijata koncepce skutkové podstaty, spočívající v ukončení vyjednávání o smlouvě bez legitimního důvodu. A z důvodu velmi silného postavení smluvní svobody. Na rozdíl tedy od německé úpravy nelze hovořit o závaznosti vyjednávání o smlouvě. Stejně jako v BGB obsahuje rakouská úprava ale za obdobných podmínek odpovědnost za škodu vzniklou ukončením vyjednávání bez legitimního důvodu.²¹¹

Závazkové vztahy se však vztahují i na třetí osoby. Tato úprava je shodná s vymezením, předsmulvni odpovědnosti a třetích osob, v německém BGB. Třetí osoby nejsou přímou stranou vyjednávání, ale jejich zapojení spočívá ve sledování určitého ekonomického zájmu.²¹² Rakouská judikatura je však k následné náhradě

andere Teile, falls von diesem nicht dasselbe git, den Schaden zu ersetzen, den er durch das Vertrauen auf die Gültigkeit des Vertrages erlitten hat.“

²⁰⁹ Znění ABGB § 874: *„In jedem Falle muss derjenige, welcher einen Vertrag durch List oder ungerechte Furcht bewirkt hat, für die nachteiligen Folgen Genugtuun leisten.“*

²¹⁰ HRÁDEK, J. *Předsmulvni odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 52-55 a RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit IPR-Gesetz, Ehegesetz, Mietrechtsgesetz, Wohnungseigentumsgesetz, Landpachtgesetz, Konsumentenschutzgesetz, Produkthaftungsgesetz, UN-Kaufrecht in zwei Bänden. 2. neubearb. und erw. Aufl.* Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, xxxi, 2439 s. ISBN 32140441762, str. 1095-1103

²¹¹ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 31-36

²¹² MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 37

ve vztahu ke třetím osobám poměrně zdrženlivá. Otázka promlčení nároku z náhrady škody způsobené porušením předsmuvní odpovědnosti je tříletá.²¹³

Při vyslovení náhrady škody za porušení předsmuvní odpovědnosti operuje ABGB s pojmem *interesse*. Autor uvádí, že je zajímavá problematika vymezení výše negativní *interesse*, a to právě prostřednictvím pozitivní *interesse*. Tedy, že výše pozitivní *interesse* je horní hranicí pro náhradu škody.²¹⁴ Stejně je tomu i v Německu a při zaviněném porušení je nahrazována negativní škoda.²¹⁵ Tímto vymezením se, jak je uvedeno v kapitole pojednávající o české úpravě institutu, inspirována náhrada škody v současném českém občanském zákoníku.

²¹³ HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 73-74

²¹⁴ MATULA, Z. *Culpa in contrahendo*, str. 36-37

²¹⁵ HRÁDEK, J. *Předsmuvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*, str. 71

8 Závěr

Předsmluvní odpovědnost není v českém právním řádu novinkou. S jejím, alespoň částečným, vymezením se vypořádala i úprava před rekodifikací. Je ale zřejmé, že výslovnou úpravou předsmluvní odpovědnosti se bude tento institut rychleji rozvíjet a náhrada za jeho porušení se bude vymáhat efektivněji.

Vymezení *Culpa in contrahendo* v občanském zákoníku obsahuje všechny skutkové podstaty předsmluvní odpovědnosti, se kterými se setkáváme v zahraničních právních řádech. Jedná se tedy o komplexní úpravu tohoto institutu. To je oproti předchozí právní úpravě značný posun v prohloubení právní jistoty stran před uzavřením smlouvy.

Judikatura jasně určuje směr, kterým by se měla aplikace jednotlivých ustanovení ubírat. Jednoznačně vymezuje chování, které odporuje poctivému jednání při vyjednávání o smlouvě. Ostré meze se ovšem budou hledat velmi těžko, jelikož poctivost nelze nijak bagatelizovat. Jednající stranám jednotlivá ustanovení a zejména výklad Nejvyššího soudu ale jasně ukazuje, že i jednání v předsmluvní fázi má své hranice. Riziko, které nese strana, jež vynaloží náklady spoléhajíc na uzavření smlouvy, musí být únosné, a to vzhledem k potenciální možnosti neuzavření smlouvy a ztráty vynaložených nákladů.

Jednou ze zajímavých otázek, které jsem v práci řešila, je otázka náhrady škody v případě přerušení jednání o smlouvě, kdy se její uzavření jeví jako vysoce pravděpodobné. Zákon vymezuje, že bude hrazena nanejvýš pozitivní interesse. Pokud by zákonné ustanovení uvedlo, že bude nahrazena ztráta, byla by náhrada škody pozitivní. V tom případě by byl hrazen poškozené straně i ušlý zisk z toho, že smlouva nakonec uzavřena nebyla. Jak jsem již v příslušné kapitole 5.5.3 uvedla, literatura se přiklání k nahrazení negativní interesse. Takto je tomu i ve většině evropských právních řádech.

Dalším důležitým mezníkem, které judikoval Nejvyšší soud, je vymezení nákladů, které se budou hradit. I v případě, že strana jednala nepoctivě, nemůže nahradit veškeré náklady druhé strany. Stěžejní rozhodnutí Nejvyššího soudu, které je podrobně rozebráno v kapitole 4.1.1., vymezuje náhradu pouze specifických

nákladů. Tím výrazně zužuje okruh nákladů, které může poškozená strana požadovat.

Vymezením skutkových podstat v kapitole 5. této práce ale není výčet skutkových podstat vyčerpán. Nepoctivě v předsmělnvní fázi lze jednat i jinak než takto stanovenými způsoby. Předsmělnvní odpovědnost v předchozí právní úpravě vycházela z generální klauzule prevenční povinnosti. I nadále je možné postihovat nepoctivé předsmělnvní jednání, které bude vycházet čistě z generální prevenční povinnosti. Přestože se jedná o komplexní úpravu předsmělnvní odpovědnosti, tak jak ji znají naši zahraniční sousedé, nejedná se o výčet uzavřený. Zákonné vymezení skutkových podstat předsmělnvní odpovědnosti tedy zvyšuje jistotu jednajících stran, na druhou stranu ji tím nijak nepoctivé jednání nelimituje, jelikož generální klauzule myslí i na zatím nevymezené nepoctivé jednání.

Cílem úpravy jednotlivých skutkových podstat předsmělnvní odpovědnosti bylo zejména preventivně působit na účastníky občanskoprávních vztahů. Zákodníci se inspirovali ze zahraničních právních řádů a považovali za důležité apelovat na poctivější jednání mezi potenciálními smluvními stranami. Zároveň přineslo větší právní jistotu v otázce náhrady škody a efektivní možnost jejího vymáhání.

Culpa in contrahendo má v českém právním řádu zaslouženě své místo. A vzhledem k neustále aktuálnosti tohoto tématu jí bude jistě věnována v literatuře, judikatuře i na akademické půdě, velká pozornost. Tu si oprávněně zaslouží.

Seznam používaných zkratk

ABGB	Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch
BGB	Bürgerliches Gesetzbuch
CEC	Code européen des contrats
PECL	Principles of European Contract Law
UNCITRAL	United Nations Commission on International Trade Law
UNIDROIT	International Institute for the Unification of Private Law

Literatura a další prameny

Učebnice

KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin.; SKŘEJPEK, Michal.: *Římské právo*. 2. vydání. Praha, C. H. Beck 1995, ISBN 80-7179-031-1.

MALÝ, Karel. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*. 3. přeprac. vyd. Praha: Linde, 2003, 673 s. ISBN 80-720-1433-1

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Obchodní právo*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009, 395 s. ISBN 978-80-7357-428-4.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jiří; TICHÝ, Luboš. *Sborník statí z diskusních fór o rekonstrukci občanského práva*. 3. díl, Praha: ASPI – Wolters Kluwerr, 2008, ISBN 978-80-7357-294-5.

Monografie

ACHOUR, G.; PELIKÁN M. *Náhrada škody a nemajetkové újmy v občanskoprávních a obchodních vztazích*. Vydání první. Ostrava-Přívoz: KEY Publishing s.r.o., 2015, 275 stran. Právo (Key Publishing). ISBN 978-80-7418-231-0

FAIRGRIEVE, Duncan. *Product liability in comparative perspective*. 1st pub. Cambridge: Cambridge University Press, 2005, xiii, 363 s. ISBN 05-218-4723-0

HULMÁK, M. *Uzavírání smluv v civilním právu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2008, xiii, 203 s. Beckova edice právní instituty. ISBN 978-80-7400-062-1

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník V: závazkové právo: obecná část (§ 1721-2054) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, xvii, 1317 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-535-0.

HULMÁK, Milan a kol. *Občanský zákoník VI: závazkové právo: zvláštní část (§ 2055-3014) : komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2014, xxv, 2046 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-287-8

- HRÁDEK, Jiří. 2009. *Předsmluvní odpovědnost: Culpa in contrahendo*. Vyd. 1. Praha: Auditorium, 214 s. Studie (Auditorium). ISBN 978-809-0378-698
- JHERING ŠL., Rudolf. *Boj o právo. Právní věda všedního dne*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009. str. 154 s. ISBN 978-80-7380-102-1
- LAVICKÝ, P. a kol. *Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1-654)*. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400s., ISBN 978-80-7400-529-9
- MAREK, Radan. *Cenné papíry v novém občanském zákoníku: komentář*. V Praze: C. H. Beck, 2013, xxx, 431 s. Beckovy komentáře. ISBN 978-80-7400-466-7
- MARKESINIS, B.; UNBERATH H; JOHNSTON, A.. *The German law of contract: a comparative treatise*. 2nd ed. Oxford: Hart publishing, 2006, liv, 979 s. ISBN 18-411-3471-6
- MATULA, Zbyněk. *Culpa in contrahendo*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012, Právní monografie. 108 s. ISBN 978-807-3577-193
- SCHULZE, R. *Bürgerliches Gesetzbuch kommentiertes Vertrags- und Prozessformularbuch*. 1. Aufl. Baden-Baden: Nomos, 2011. ISBN 978-383-2957-315
- SEDLÁČEK J., ROUČEK F. *Komentář k československému obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi*. Reprint původního vydání. Praha: ASPI publishing, 2002, 1192 s. Komentáře velkých zákonů československých, sv. 1. ISBN 80-859-6360-4.
- ŠTENGLOVÁ, I.; PLÍVA, S.; TOMSA, M. et al *Obchodní zákoník: komentář*. 9. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, xvi, 1439 s. ISBN 80-717-9863-0
- SVEJKOVSKÝ, Jaroslav; KABELKOVÁ, Eva; VYCHOPENĚ, Martin. *Vzory smluv, petitů a zakládacích listin dle nového občanského zákoníku*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014, xxix, 746 s. ISBN 978-807-4002-816
- ŠVESTKA, Jiří; SPÁČIL, Jiří; ŠKÁROVÁ, Marta; HULMÁK, Milan. a kolektiv. *Občanský zákoník I, II*, 2. vydání, Praha 2009, ISBN 978-80-7400-108-6, 2321 s.,

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář, Svazek I.* Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer, 2014, lxxv, 1667 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

ŠVESTKA, Jiří; DVOŘÁK, Jan; FIALA, Josef a kol. *Občanský zákoník: komentář, Svazek III.*, 2014, xxviii, 1298 s. Komentáře (Wolters Kluwer). ISBN 978-807-4783-692.

RUMMEL, P. *Kommentar zum Allgemeinen bürgerlichen Gesetzbuch: mit IPR-Gesetz, Ehegesetz, Mietrechtsgesetz, Wohnungseigentumsgesetz, Landpachtgesetz, Konsumentenschutzgesetz, Produkthaftungsgesetz, UN-Kaufrecht in zwei Bänden.* 2. neubearb. und erw. Aufl. Wien: Manzsche Verlags- und Universitätsbuchhandlung, 1990, xxxi, 2439 s. ISBN 32140441762

Články

BURŠÍKOVÁ, Jana.; ŠKRABALOVÁ Kristina. Úprava předsmuvní odpovědnosti v novém občanském zákoníku, *Rekodifikační novinky 10/2012*, s. 6 dostupné z: http://www.havelholasek.cz/images/stories/publikace/rekodifikacni_novinky_cz_2012_10.pdf

DOBEŠ, P. *K odpovědnosti za škodu v předsmuvním stadiu de lege lata*, *Právní rozhledy 20/2009*, s. 715, ISSN 1210-6410

HAVEL, Bohumil, *Dobré mravy a poctivý obchodní styk*, *Právník 1/2000*, roč. 139, č.1., ISSN 0231-6625

HULMÁK, Milan. *Limity předsmuvní odpovědnosti*. *Bulletin advokacie 2011*, roč. -, č.3. Praha: Česká advokátní komora v Praze. ISSN 1210-6348

HULMÁK, Milan; VLČEK, Karel: *Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část*, *Právní rozhledy 17/2012*, s. 602-608, ISSN: 1210-6410

KESSLER, F.; FINE, E. *Culpa in contrahendo, Bergaining in Good Faith and Freedom of Contract: A comparative Study*. *Harward Law Review*, 1964, roč. 77, č.3. ISSN 0017-811X

MAREŠOVÁ, Marcela, *Předsmuvní odpovědnost v případě prohlášení o záměru (Letter of Intent)*, *Bulletin advokacie 12/2012*, ISSN 1210-6348

MIRMINA, Steven A. *A Comparative Survey of Culpa in contrahendo, focusing on its origins in Roman, German, and French law as well as its application in American law.* Connecticut journal of international law [online]. Hartford, CT: Connecticut Journal of International Law Association [cit. 2015-05-21]. ISSN 08971218

POLČÁK, Radim „*Sponsalia pro futuro*“ v obchodních vztazích, Právní rozhledy 2/2003, roč. 11., ISSN: 1210-6410

SALÁČ, Josef. *Culpa in contrahendo v českém právu?*, Právní rozhledy roč. 9/2002, str. 413, ISSN 1210-6410

SEDLÁČKOVÁ, O. *Letters of Intent neboli tzv. dopisy o záměru*, Bulletin advokacie 10/1998, ISSN 1210-6348

Internetové zdroje

Il Codice Civile Italiano, The Cardozo Electronic Law Bulletin, dostupné z:
http://www.jus.unitn.it/cardozo/obiter_dictum/codciv/Codciv.htm

Věcný záměr Občanského zákoníku (s úpravami po projednání v odborných komisích LRV a v Legislativní radě vlády), schválený Vládou ČR a vydaný Usnesením č. 345 ze dne 18. 4. 2001, dostupný na:

http://racek.vlada.cz/usneseni/usneseni_webtest.nsf/search.cs?SearchView&Query=Usnesení, č. 345

Důvodová zpráva k občanskému zákoníku č. 89/2012 Sb., dostupné na:
<http://obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf>

FRANKLE, D.; LANDSMAN, S.; GREENE, J. *The Mergers & Acquisitions Handbook*, Bowne&Co, New York, First Edition, dostupné na:

<http://www.slideshare.net/jg2009/bowne-ma-handbook>,

<http://www.nsoud.cz/>

<http://home.heinonline.org/>

Nejvyšší soud ČR

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 15. 1. 2009, sp. zn. 25 Cdo 3378/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 2009, sp. zn. 29 Cdo 359/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 10. 2008, sp. zn. 29 Odo 354/2006

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. 29 Cdo 1166/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 9. 2007, sp. zn. 29 Odo 1335/2005

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 2. 9. 2008, sp. zn. 25 Cdo 127/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 12. července 2010, sp. zn. 23 Cdo 3724/2009

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. července 2009, sp. zn. 25 Cdo 1394/2007

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. srpna 2000, sp. zn. 22 Cdo 2506/99

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. února 2011, sp. zn. 25 Cdo 4147/2008

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 27. ledna 2004, sp. zn. 25 Cdo 695/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. července 2012, sp. zn. 25 Cdo 45/2011

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. srpna 2008, sp. zn. 25 Cdo 1233/2006

Culpa in Contrahendo

Resumé

Cílem této práce je představení institutu předsmulvní odpovědnosti a jeho využití v praxi. Práce je zaměřena zejména na pozici zkoumaného institutu v českém právním řádu, jeho zařazením do systematiky jednotlivých zákonů před rekonifikačí občanského práva a jeho výslovnou úpravu v zák. č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku. Velká pozornost je také věnovaná rozhodnutím Nejvyššího soudu ČR a jeho postoji k aplikaci předsmulvní odpovědnosti v konkrétních případech.

Diplomová práce je rozdělena do sedmi kapitol. První kapitola definuje pojem Culpa in contrahendo, popisuje její původ v práci německého geniálního právníka, Rudolfa von Jheringa a nastiňuje původ institutu v římském právu. V této kapitole je také popsán první případ předsmulvní odpovědnosti „Linoleumfall“, který řešil Říšský soud. Kapitola obsahuje také přehled zakotvení předsmulvní odpovědnosti v zahraničních právních řádech.

Druhá kapitola popisuje úpravu ustanovení předsmulvní odpovědnosti v českém právním řádu před rekonifikačí občanského práva. Jsou zde popsány jednotlivé skutkové podstaty, které obsahoval zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník a zák. č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník.

Třetí kapitola detailně popisuje rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, které měly rozhodující vliv na výklad jednotlivých ustanovení o předsmulvní odpovědnosti. Popsány jsou judikáty, které mají dopad do současného pohledu na institut, zejména v oblasti náhrady škody.

Čtvrtá kapitola se zaměřuje na jednotlivé skutkové podstaty předsmulvní odpovědnosti v platném právu, v zák. č. 89/2012 Sb., občanském zákoníku. Detailně jsou vyloženy ustanovení § 1728 – 1730 a § 579, jejich aplikace a náhrada škody při jejich porušení.

Pátá kapitola se věnuje předsmulvní odpovědnosti v praxi obchodních společností. Představeny jsou dva instrumenty, které jsou předsmulvní odpovědností inspirovány, a to Letter of Intent a Non Disclosure Agreement.

Šestá kapitola představuje úpravu předsmuvní odpovědnosti ve vybraných právních řádech. Obsahem je úprava institutu v Německu a Rakousku.

Závěry této diplomové práce jsou shrnuty v její poslední kapitole. Předsmuvní odpovědnost je institut velmi dynamický a jeho vnímání se bude jistě v následujících letech posouvat, tak jak se bude měnit kultura společnosti. Jeho základy, které tkví v ochranně dobré víry a poctivého obchodního styku by však měly zůstat neměnné.

Culpa in Contrahendo

Resumé

The aim of this degree work is to introduce the institute of pre-contractual liability and its practical application. The work focuses on the position of this institute in the Czech legislation, its classification in the system of laws before the recodification of civil law, and its express regulation in Act No. 89/2012 Coll., Civil Code. Much attention is devoted to rulings of the Supreme Court of the Czech Republic and its approach to the application of pre-contractual liability in specific cases.

The degree work is divided into seven chapters. The first chapter defines the term ‘Culpa in contrahendo’, describes its origin in the work of a German jurist of genius, Rudolf von Jhering, and outlines the origin of the institute in Roman law. In this chapter is also a description of the first case of pre-contractual liability, ‘Linoleumfall’, which was resolved by the Imperial Court. The chapter also contains an overview of instances of pre-contractual liability embodied in foreign judicial codes.

The second chapter describes the regulation of pre-contractual liability in the Czech body of laws before the recodification of civil law with illustrations of individual facts in issue formerly contained in Act No. 40/1964 Coll., Civil Code, and Act No. 513/1991 Coll., Commercial Code.

The third chapter describes in detail decisions of the Supreme Court of the Czech Republic that had decisive influence on the interpretation of the individual pre-contractual liability provisions, with a description of judicial acts that have an impact on the current view of the institute, in particular in the area of damage compensation.

The fourth chapter focuses on individual facts in issue involving pre-contractual liability in positive law, in Act No. 89/2012 Coll., Civil Code. The provisions of Section 1728 – 1730 and Section 579 are construed in detail, as well as their application and damage compensation in the event of their violation.

The fifth chapter examines pre-contractual liability in the practice of business companies, presenting two instruments inspired by pre-contractual liability, 'Letter of Intent' and 'Non-Disclosure Agreement'.

The sixth chapter introduces the regulation of pre-contractual liability in selected bodies of law. The content is the regulation of the institute in Austria and Germany.

The conclusions of this degree work are summed up in the last chapter. Pre-contractual liability is a very dynamic institute and its perception is sure to shift in the future in line with changes in society's culture. Its bedrock, which consists in protection of good faith and honest business relations, should however remain unalterable.

NÁZEV/TITLE

Culpa in contrahendo/ Pre-contractual liability

KLÍČOVÁ SLOVA/KEY WORDS

Předsmluvní odpovědnost/ Pre-contractual liability

Proces uzavírání smlouvy/ Contracting process

Poctivé jednání/ Fair dealing